

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Общинска администрация
Ямбол

ОБЩИНА ЯМБОЛ

Рег. № 2801-.....

Дата: ..... 2019 г.

**ОБЩИНСКА СТРАТЕГИЯ
ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ
НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА ЯМБОЛ
2019 – 2020 г.**

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Съгласно чл. 176 от Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО), подкрепа за личностно развитие се предоставя на всяко дете и ученик, като им се осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им и е в съответствие с индивидуалните им образователни потребности.

Подкрепата за личностно развитие е обща и допълнителна и се осигурява там, където е детето – в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие. В случаите, в които детето не може да посещава образователна институция по здравословни причини – подкрепата се осигурява в домашни или болнични условия.

За реализирането ѝ в детските градини и училищата се осигуряват необходимите специалисти: психолог или педагогически съветник, логопед, социален работник, ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора, учител на ученици с нарушено зрение и други, както и кинезитерапевти и/или рехабилитатори, арт-терапевти и други специалисти, в зависимост от оценката на индивидуалните потребности, извършена от екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

1. Нормативни основания за разработване на стратегията

Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Община Ямбол /2019-2020 г./ е документ, разработен в изпълнение на чл. 197, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование, който се основава на АНАЛИЗ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на територията на община Ямбол /приет с Решение на 42-то заседание на Общински съвет – Ямбол, проведено на 28.02.2019 г./. Стратегията определя визията и общите стратегически цели на общинската политика в пълно съответствие с европейското законодателство, спазвайки в пълнота разпоредбите и целите на националното и местното законодателство, гарантиращи правото на образование на всички деца и ученици, съобразено с индивидуалните им потребности.

Стратегията е разработена в съответствие с нормативните документи, визиращи насоките за осъществяване на приоритетни политики в областта на приобщаващото образование и личностното развитие на децата и учениците:

- Закон за предучилищното и училищно образование;
- Закон за закрила на детето;
- Наредба за приобщаващото образование;
- Общински план за интегриране на ромите 2014 – 2020 г.;
- Годишен план за развитие на социалните услуги в община Ямбол през 2020 г.;
- Общински план за младежта 2019 г.;
- Общинска програма за закрила на детето 2019 г.;
- Общинска програма за мерките за закрила на деца с изявени дарби 2019 г.

2.Работна група

Със заповед № РД/01-00034/18.02.2019 г. на Областния управител на Област Ямбол е създадена работна група, за разработване на Областна стратегия за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците в област Ямбол 2019-2020 година, в която се включиха представители на Община Ямбол. Те взеха участие при разработването на Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Ямбол /2019-2020 г./

3. Нормативна рамка

Съгласно чл. 176 от Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО), на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование се предоставя подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им.

Подкрепата за личностно развитие е обща и допълнителна и се осигурява там, където е детето – в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие. В случаите, в които детето не може да посещава образователна институция по здравословни причини – подкрепата се осигурява в домашни или болнични условия.

За реализирането ѝ в детските градини и училищата се осигуряват необходимите специалисти: психолог или педагогически съветник, логопед, социален работник, ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора, учител на ученици с нарушено зрение и други, както и кинезитерапевти и/или рехабилитатори, арттерапевти и други специалисти, в зависимост от оценката на индивидуалните потребности, извършена от екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

3.1.Обща подкрепа за личностно развитие

Съгласно чл. 178, ал. 1 от ЗПУО и разпоредбите на Наредба за приобщаващото образование общата подкрепа за личностно развитие включва следните компоненти:

1.Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти

Осигурява се в детските градини и училищата. Включва обсъждане на информация и проблеми и обмяна на добри практики при работата с едни и същи деца и ученици.

2. Допълнително обучение по учебни предмети

Осигурява се в училищата за целите на превенцията на обучителните затруднения с акцент върху обучението по български език, включително ограмотяване на ученици, за които българският език не е майчин.

3. Допълнителни модули за деца, които не владеят български език

Осигуряват се в детските градини за деца, които не владеят български език и в училища в подготвителните групи.

4. Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове

Осигуряват се в училищата за ученици, които срещат затруднения в обучението, въз основа на информацията от входните равнища по учебни предмети, индивидуалния напредък и наблюдение на развитието им.

5. Консултации по учебни предмети

Осигуряват се в училищата на ученици с цел превенция на обучителните затруднения.

6. Кариерно ориентиране на учениците

Осигурява се в училищата и Център за подкрепа на личностното развитие (ЦПЛР) към Общински детски комплекс (ОДК). Включва дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

7. Занимания по интереси

Осигуряват се в училищата, детските градини и ЦПЛР. Организирано се за развитие на способностите и компетентностите на децата и учениците, за изява на дарбите им в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство.

8. Библиотечно-информационно обслужване

Осигурява се в училищата чрез училищна библиотека и гарантира свободен достъп до информация на учениците от различни документални източници в библиотечния фонд и в глобалната мрежа с цел изграждане на навици за четене и компетентности за търсене и ползване на информация.

9. Грижа за здравето

Осигурява се в детските градини и училищата въз основа на информация от родителя, представителя на детето или лицето, полагащо грижи за него, за здравословното състояние, проведени медицински изследвания и консултации и при взаимодействие с медицинския специалист в здравния кабинет. Гарантира достъпа на децата и учениците до медицинско обслужване и програми за здравно образование и здравословен начин на живот.

10. Осигуряване на общезитие.

Осигурява се от училищата: Спортно училище „Пиер дьо Кубертен“, гр. Ямбол, Професионална гимназия по земеделие „Хр. Ботев“ - Ямбол и Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н. Й. Вапцаров“.

11. Поощряване с морални и материални награди

Децата и учениците се поощряват с морални и с материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на училищната общност, както следва:

- Министърът на образованието и науката може да учредява национални награди;
- Началникът на регионалното управление на образованието и кметът на общината със заповед могат да учредяват регионални награди, съответно общински награди;
- Директорът на институцията след решение на педагогическия съвет със заповед може да учредява награди за децата и учениците;
- Награди за децата и учениците могат да бъдат определяни и с правилника за дейността на съответната институция;
- Кметът на Община Ямбол, съгласно Правилника за наградите и отличията на Община Ямбол.

12. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение

Видовете и съдържанието на дейностите по превенция на тормоза и насилието са подчинени на обща училищна политика, разработват се самостоятелно от училищната общност и могат да включват:

- изготвяне съвместно с учениците на правила за поведението им в паралелката;
- разглеждане на теми от глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование в часа на класа, в заниманията по интереси и във факултативните часове;
- партньорство с родителите;
- дейности за развитие на компетентностите на всички членове на училищната общност.

Видовете и съдържанието на дейностите по мотивация и преодоляване на проблемното поведение се определят от детската градина и от училището и могат да включват:

- обсъждане между ученика и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за разрешаването му;
- използване на посредник при разрешаване на конфликт в училище;
- консултиране на детето или ученика с психолог или с педагогически съветник;
- създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
- насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
- индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
- участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
- други дейности, определени с правилника за дейността на институцията.

13. Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения

В детските градини се извършва ранно оценяване на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца при постъпването за първи път на детето в детската градина. Включва: оценка на развитието и на риска от обучителни затруднения; определяне на необходимост от допълнителни модули за децата, които не владеят български език; определяне на необходимост от извършване на оценка и предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

В училищата се осъществява превенция на обучителните затруднения, свързана с осигуряване на допълнително обучение и консултации по учебни предмети и логопедична работа.

14. Логопедична работа

Осигурява се в детските градини, училищата и Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - област Ямбол, КСУДВ, Общностен център, ЦОП „Усмивка“, ЦСРИ, ДЦДМУ „Дъга“. Осъществява се от специални педагози, логопеди, психолози, рехабилитатори и включва:

- превенция на комуникативните нарушения и на обучителните трудности;
- диагностика на комуникативните и когнитивни нарушения; физическите увреждания;
- корекционно-терапевтична дейност при установени комуникативни нарушения.

3.2. Допълнителна подкрепа за личностно развитие

Съгласно чл. 187, ал. 1 от ЗПУО допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

1. Работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. Психосоциална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения, рехабилитация при физически увреждания;
3. Осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. Предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. Ресурсно подпомагане;

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на следните деца и ученици:

1. Деца и ученици със специални образователни потребности.
2. Деца и ученици в риск.
3. Деца и ученици с изявени дарби.
4. Деца и ученици с хронични заболявания.

Съгласно чл. 188 от ЗПУО допълнителната подкрепа се предоставя въз основа на оценка на индивидуалните потребности, която се извършва от екип за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището. Екипът се създава със заповед на директора за определено дете/ученик и включва учители, психолог/педагогически съветник, ресурсен учител, специални педагози и др. специалисти. Могат да се включат и представители на органите за закрила на детето и на органите за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните. Екипът изпълнява функции в съответствие с чл. 189 от ЗПУО и ДОС за приобщаващото образование.

Това изисква:

- повишаване капацитета на учителите по отношение на работата с деца и ученици от посочените категории;
- осигуряване на необходимите специалисти за работа с тях в зависимост от потребностите им;
- създаване на механизъм за включване на представители от други институции с отношение към образованието /РУО-Ямбол, Дирекция „Социално подпомагане“, Община Ямбол, ОДК, МВР, МКБППМН, ПИЦ, ЦОП „Усмивка“/.

Общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставят на децата и учениците по ред и условия, определени с Наредбата за приобщаващото образование. С Постановление № 289 от 12.12.2018 г. на Министерски съвет, считано от 18.12.2018 г. Наредбата за приобщаващото образование беше изменена и допълнена.

За организиране и координиране на процеса на осигуряването им директорите на детски градини и училища в началото на всяка учебна година със заповед определят координиращ екип. Координиращият екип изпълнява функции в съответствие с чл. 7 от Наредбата.

През изминалият двугодишен период, след анализ на постигнатите резултати, вследствие на работата на всички заинтересовани страни по Общинската стратегия за личностно развитие на децата и учениците през 2017 г. - 2018 г., предстои да набележим нови цели за:

- подкрепа за личностно развитие на децата и учениците /обща и допълнителна/;
- изграждане на позитивен организационен климат /който изисква създаване на условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношение на загриженост между всички участници в процеса на образование/;
- утвърждаване на позитивна дисциплина /принцип, който се свързва с мерки и подходи, гарантиращи изслушване на ученика, осъзнаване на причините за проблемното му поведение и предоставяне на възможност за усвояване на добри поведенчески модели спрямо себе си и другите/;
- развитие на училищната общност.

4. Методология

4.1. Цели и обхват.

Анализът на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на територията на община Ямбол е фокусиран върху нуждите от подкрепа, разглеждани в общия контекст на демографската ситуация, социално-икономическите проблеми, общинската политика, насочена към премахване и/или ограничаване на пречките пред ученето и научаването, и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците в живота на общността. Основната цел е:

- да се изведат приоритетните потребности при определяне нуждите от подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в детските градини и училищата;
- планиране и осигуряване на обща и допълнителна подкрепа в съответствие с индивидуалните потребности на всяко дете и всеки ученик.

В обхвата на анализа са включени всички институции в системата на предучилищното и училищното образование на територията на община Ямбол, както и институции, осигуряващи услуги, свързани с обучение, възпитание и социализация на деца и ученици /ДГ, училища, специализирани обслужващи звена, социални центрове за предоставяне на социални услуги и услуги от резидентен тип/.

4.2. Методи за проучване и анализ

В процеса на изготвяне на анализа са използвани следните методи:

- събиране, систематизиране и обобщаване на статистически данни, събирани текущо и целево от институции на общинско ниво;

➤ работни срещи между представители на общинската администрация, директори на образователни институции, МКБППМН, ПИЦ, РУО-Ямбол, Дирекция „Социално подпомагане“, РЗИ, социални услуги, ОДК.

Въз основа на предоставената информация са фиксирани проблемите в образователната система, идентифицирани са потребностите на конкретните рискови групи, тенденциите в развитието на дейностите за подкрепа на личностното развитие на територията на общината и възможностите за осъществяване на планираните действия.

II. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ПОТРЕБНОСТИТЕ ОТ ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА ЯМБОЛ

1. Състояние и предизвикателства

1.1. Демографско състояние – фактори и влияние

Демографското състояние на община Ямбол следва тенденциите на страната като цяло.

Демографската характеристика на града е резултат от продължителното действие на множество фактори и влияния:

- **Намаляване на раждаемостта**

По данни на НСИ родените в община Ямбол през 2018 г. деца са с около 199 по-малко от родените през 2013 г.

Таблица 1 Живородени по години, пол

Община	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Живородени	Живородени	Живородени	Живородени	Живородени	Живородени
Ямбол	804	655	593	627	551	605

Тенденцията на промяна броя на живородени деца се дължи на демографски, икономически и социални фактори. По-висока раждаемост се наблюдава при ромския и турския етнос.

- **Интензивната емиграция**

По данни на НСИ емигрират предимно млади хора и семейства в активна репродуктивна и трудоспособна възраст, което води до понижаване равнището на бъдещата раждаемост за дълъг период от време. Освен това емигрирането на млади и високообразовани хора води до сериозни икономически и социални последици за бъдещото развитие на страната.

- **Възрастовата структура на населението**

За влошаване възрастовата структура на населението влияние отново оказват емиграционните процеси, предимно сред младите възрастови групи, което води до увеличаване относителния дял на възрастните сред населението.

По данни на Дирекция „Регистрация и гражданско състояние“ в Община Ямбол, населението по настоящ адрес към 31.12.2018 г. е 71 334 жители.

1.2.Общи данни и характеристика на институциите в системата на предучилищното и училищното образование на територията на община Ямбол

Според разпоредбите на новия Закон за предучилищното и училищното образование, институциите в системата на предучилищното и училищното образование са детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие и специализираните обслужващи звена.

Град Ямбол е с добре разгъната образователна мрежа, която гарантира равнопоставен достъп до образование на всяко дете, независимо от неговата социална или етническа принадлежност, в т.ч. извънкласни дейности. Представени са всички образователни степени и във всяка една от тях има образователни институции с традиции за качествено образование.

През учебната 2018/2019 година образователната система в община Ямбол обхваща:

А. Предучилищно образование

- 9 /девет/ Детски градини – ДГ „Радост“, ДГ „Пламъче“, ДГ „Валентина“, ДГ „Свобода“, ДГ „Щастливо детство“, ДГ „Слънце“, ДГ „Пролет“, ДГ „Червената шапчица“ и ДГ „Билиана“;

Б. Училищно образование

Съгласно чл. 37 от ЗПУО, според вида на подготовката училищата са неспециализирани и специализирани.

Според етапа или степента на образование, **неспециализираните** училища са:

- **Начални /1-4 клас/** - НУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и НУ „Проф. П.Нойков“;
- **Основни /1-7 клас/-** ОУ „П.Р.Славейков“, ОУ „Любен Каравелов“, ОУ „Йордан Йовков“, ОУ „Н. Петрини“ и ОУ „Христо Смирненски“;
- **Обединено /1-10 клас/** - ОБУ „Д-р Петър Берон“;
- **Профилирани гимназии:** Профилирана гимназия „Васил Левски“, Природо - математическа гимназия „Атанас Радев“ и Езикова гимназия „Васил Карагьозов“;
- **Професионални гимназии:** Професионална гимназия по земеделие „Хр. Ботев“, Професионална гимназия по хранителни технологии и туризъм, Професионална гимназия по строителство и архитектура „К. Фичето“, Професионална гимназия по икономика "Г.С. Раковски", Професионална техническа гимназия "Ив. Райнов", Професионална гимназия по лека промишленост, екология и химически технологии, Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н.Й.Вапцаров“;
- **Средни училища /1-12 клас/** - СУ „Св. Климент Охридски“;
- **Специализирани училища:** Спортно училище „Пиер дьо Кубертен“ /5-12 клас/;

В. Центрове за подкрепа за личностно развитие

- **Общински детски комплекс –Ямбол;**
- **Астрономическа обсерватория и планетариум – Ямбол;**
- **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование;**

1.2.1. Детски градини

През учебната 2018/2019 година в детските градини са обхванати 2191 деца /в т.ч. 270 деца в яслени групи, 941 деца 3-4 годишни и 981 деца 5-6 годишни, разпределени в 90 групи, в т.ч. 76 групи за деца от 3 г. до 7 г. и 14 групи за деца от 10 м. до 3 г. възраст /данните са към 07.02.2019 г./. Осигурена е ресурсна обезпеченост в детските градини за нормалното протичане на образователно-възпитателния процес със 170 бр. педагогически специалисти и 213 бр. непедagogически персонал.

В детските градини на територията на община Ямбол през настоящата учебна година се обучават 67 деца със специални образователни потребности, 80 с хронични заболявания и 356 деца, чийто майчин език не е български.

Населено място	Наименование	Общ брой деца	Брой деца в яслена група	Брой деца 3-4 г.	Брой деца 5-6 г.	Брой деца със СОП	Брой деца с хронични заболявания	Брой деца в риск	Брой деца с изяви дарби	Брой деца, чийто майчин език не е български	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
Ямбол	ДГ „Радост“	127	0	72	55	3	0	0	0	0	11	9
Ямбол	ДГ „Пламъче“	235	34	99	102	11	7	0	0	8	19,25	27
Ямбол	ДГ „Валентина“	298	60	111	127	6	5	0	3	0	21	28
Ямбол	ДГ „Свобода“	303	57	130	116	4	0	0	0	0	25	35
Ямбол	ДГ „Щастливо детство“	192	68	70	55	15	12	0	0	0	12	35
Ямбол	ДГ „Слънце“	270	0	131	139	9	0	0	0	0	22,5	17
Ямбол	ДГ „Пролет“	332	51	132	149	6	56	0	0	332	20	30
Ямбол	ДГ „Червената шапчица“	252	0	119	133	8	0	0	0	16	21,65	19
Ямбол	ДГ „Биляна“	182	0	77	105	5	0	0	0	0	17,5	13
Общо:	9 детски градини	2191	270	941	981	67	80	0	3	356	170,15	213

В община Ямбол функционират 9 детски градини, като някои от тях са с повече от 1 сграда за провеждане на обучението на децата:

- ДГ „Радост“ – гр. Ямбол – 1 основна сграда;
- ДГ „Пламъче“ – гр. Ямбол – 2 основни сгради;
- ДГ „Валентина“ – гр. Ямбол – 3 основни сгради;
- ДГ „Свобода“ – гр. Ямбол – 4 основни сгради и 1 филиал;
- ДГ „Щастливо детство“ – гр. Ямбол – 2 основни сгради;
- ДГ „Слънце“ – гр. Ямбол – 2 основни сгради;
- ДГ „Пролет“ – гр. Ямбол – 2 основни сгради;
- ДГ „Червената шапчица“ – гр. Ямбол – 2 основни сгради;
- ДГ „Биляна“ – гр. Ямбол – 2 основни сгради.

Детските градини според ЗПУО са общински. Финансират се със средства от държавния бюджет и от бюджета на общината. Детските градини на територията на община Ямбол се открояват с добре поддържана материална база, която е в състояние да осигури 100% обхват на всички деца, подлежащи на задължително обучение. Община Ямбол гарантира реализирането на националната образователна политика в частта ѝ за предучилищното образование и осигурява условия за ранно детско развитие в здравословна среда и подготовка на децата за училище. Наредба за условията и реда за записване, отписване и преместване на децата в предучилищна възраст в детските градини и училища на територията на община Ямбол, приета на заседание на Общински съвет-Ямбол с Решение № XII-8 от 28.09.2016 г., регламентира условията и реда за записване, отписване и преместване на децата в предучилищна възраст в общинските детски градини и училища, в които се осъществява задължителното предучилищно образование.

1.2.1.1. Характеристика на осигурената обща подкрепа за личностно развитие на децата

Общата подкрепа за личностно развитие в детски градини и училища /съгласно чл. 178, ал. 1 от ЗПУО/ включва:

- **Допълнителни модули за деца, които не владеят български език:**

- В ДГ „Пролет“ има 332 деца, които не владеят български език. Във връзка с разпоредбите на чл.11, ал.1 и 2 от Наредба №6/11.08.2016 г. за усвояването на българския книжовен език, част от учителите в детската градина имат по два часа допълнителни модули по образователно направление „Български език и литература“;

- В ДГ „Червената шапчица“ са записани 16 деца не владеещи български език. Учителките от съответните групи провеждат индивидуални занимания с тях по „Български език и литература“;

- В ДГ „Пламъче“ през учебната 2018/2019г. се обучават общо 8 деца, от които за едно дете българският език не е майчин. За децата се организират допълнителни модули за индивидуална работа по образователно направление „Български език и литература“, които се отбелязват в дневника на групата;

- За 287 ученика, за които български език не е майчин в ПГЛПЕХТ гр. Ямбол се провеждат допълнителни часове по български език и литература, извън задължителните, а по ОП НОИР –са включени 120 ученици, работи се към на Център за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства;

- В ОУ „Й. Йовков“ – в подготвителните групи 5 и 6 години се изучава допълнително 2 часа (ситуации) по български език и литература, съгласно Наредба №6/11.08.2016 г. за усвояването на българския книжовен език; За учениците от начален етап, които срещат затруднения в овладяването на българския език (по преценка на класните ръководители) се провеждат допълнителни консултации по български език и литература извън графика за редовните консултации. Отразяват се в дневника на класа; С решение на педагогически съвет, във всички часове, по всички учебни предмети, учителите работят активно като използват индивидуален и диференциран подход и чрез практическо ориентиране на знанията за пълноценното усвояване на българския език.

- ОБУ „Д-р П. Берон“ реализират дейности за преодоляване на обучителни трудности чрез сформирани на групи по следните предмети: български език и литература, математика, човекът и природата, биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда. За осигуряване интегрирано предучилищно образование се работи по Национална програма „Развитие на системата за предучилищно образование“, сформирани са 2 групи по 8 деца.

- **Грижа за здравето чрез гарантиране на достъп до медицинско обслужване и програми за здравно образование и здравословен начин на живот-**

За здравето на децата и учениците се грижат двама лекари –училищно и детско здравеопазване и 31 медицински специалисти.

Във всички детски градини и училища на територията на община Ямбол има осигурени здравни кабинети. Здравните кабинети са обзаведени съгласно изискванията на Наредба № 3 от април 2000 г. за здравните кабинети в детските заведения и училищата на Министерството на здравеопазването.

- **Логопедична работа**

В ДГ „Пламъче“ и ДГ „Слънце“ функционират логопедични кабинети, обезпечени със специалист „логопед“.

В ДГ „Биляна“ и вече са обособени 2 логопедични кабинета – по един в двата корпуса.

В ДГ „Пролет“ също има на разположение 2 кабинета за логопедична работа.

В ДГ „Червената шапчица“ функционира логопедичен кабинет, обезпечен със специалист „логопед“. Осигурена е обща подкрепяща среда за 8 деца с обучителни трудности.

В ДГ „Радост“ и ДГ „Валентина“ разполагат с логопедични кабинети, които се използват от специалисти на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование /РЦПППО/.

В ДГ „Щастливо детство“, до момента няма обособени логопедични кабинети, ползва се логопед от РЦПППО.

1.2.1.2. Характеристика на осигурената допълнителна подкрепа за личностно развитие /за деца със специални образователни потребности, с хронични заболявания, в риск/

В детските градини и училища обучението на децата и учениците със специални образователни потребности се подпомага от ресурсен учител и други специалисти, съобразно потребностите им. Броят на ресурсните учители се определя от броя на децата и учениците със СОП, както и от потребностите от подкрепа.

Общ брой деца/ученици със СОП в община Ямбол: 289, в т.ч. 73 деца със СОП в детските градини и 216 ученици със СОП в училищата.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя въз основа на извършена оценка на индивидуалните потребности. Разработват се план за подкрепа, при необходимост индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП от екипите за подкрепа за личностно развитие в образователните институции.

Ранното оценяване /чл.8, чл.9, чл. 10, чл.11 от Наредбата за приобщаващото образование/ е приоритетна дейност в образователните институции. Прилагането на индивидуален подход, взаимодействието с родителите и междуинституционалното взаимодействие, както и създадените екипи за подкрепа на личностното развитие в училищата и детските градини, съгл. чл.188 и 189 от ЗПУО, чл.128 от Наредбата за приобщаващото образование, подпомагат в значителна степен работата с децата и учениците.

Допълнителната подкрепа се реализира, чрез план за подкрепа по чл.187 ал.3 от ЗПУО. Образователните институции осигуряват условия за равен достъп до образование, необходимите специалисти за допълнителна подкрепа създават гъвкава и динамична организация на средата и пространството, според различните потребности на децата и учениците. Осъществяват подкрепа за успешен преход на децата между отделните етапи и степени на образование или между институциите в системата на предучилищното и училищното образование.

При необходимост Екипите за подкрепа за личностно развитие взаимодействат с други институции и външни специалисти.

Досегашната работа и натрупания опит при провеждането на процеса на приобщаващото образование очертават и някои проблеми, а именно – необходимост от ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения, владееенето на български език (важна предпоставка за ефективно обучение), потребност от обучения на екипите в образователните институции във връзка с обучението на децата и учениците със специални образователни потребности и работа с родителите.

- ДГ „Радост“ и ДГ „Валентина“ разполагат с логопедични кабинети, които се използват от специалисти на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование /РЦПППО/, снабдени с материали и пособия, необходими за образователно-възпитателната дейност на децата. Към входа за съответния кабинет в ДГ „Радост“ е изградена рампа, осигуряваща достъпна архитектурна среда;

- В ДГ „Пламъче“ има осигурен методичен кабинет, оборудван с мултифункционално устройство, компютър, дидактични материали. За подобряване педагогическата работа в детската градина и осигуряване на по-добра подкрепа за личностно развитие са предвидени обогатяване и разширяване на материалната база. Специалистите, които са назначени са логопед, психолог и ресурсен учител. В реновираната през 2018г. сграда има обособена стая на семейството, музикална зала и е изградена рампа за достъп.

- В ДГ „Свобода“ има специално обособени и оборудвани общо 3 логопедични кабинета, по един кабинет, съответно в сградите на ул. „Марко Бехар“, ж.к. „Г. Бенковски“ и в сградата на „Ал. Стамболийски“. В двете сгради на ДГ „Свобода“ има изградена достъпна архитектурна среда – общо 3 броя рампи (две външни и една вътрешна).

- В ДГ „Слънце“ има изградени логопедичен и ресурсен кабинет, оборудвани с дидактични и учебни материали, образователни и занимателни софтуери в помощ на образователния процес и за целите на обучението;

- В ДГ „Червената шапчица“, има логопедичен кабинет, кабинет за психомоторен тренинг и зала за работа с деца, нуждаещи се от допълнителна подкрепа. Детската градина ползва специалисти логопед, ресурсен учител и психолог. Има и изградена рампа за инвалидни колички;

- В ДГ „Щастливо детство“ има обособен един методичен кабинет, който се използва от логопед, ресурсен учител и психолог. ДГ „Пролет“ има 2 функциониращи ресурсни кабинета. ДГ „Биляна“ разполага с два логопедични кабинета. В сграда № 1 на ДГ „Биляна“ към стълбището на западния вход е изградена рампа за инвалидни колички;

1.2.2. Училища

През настоящата учебна 2018/2019 година в училища на територията на община Ямбол се обучават 9501 ученици I- XII клас/ в т.ч. 1341 деца - 5 и 6 годишни в подготвителни групи; 2924 ученици в начален етап; 2208 ученици в прогимназиален етап; 3704 ученици в гимназиален етап; 2545 ученици, чийто майчин език не е български /данните са към 07.02.2019 г./.

В училищата на територията на община Ямбол се обучават и 194 деца със специални образователни потребности, 226 с хронични заболявания, 65 деца в риск и 93 с изяви дарби.

Населено място	Наименование	Вид /държавно, общинско, частно, духовно/	Вид подготовка /специализирано, неспециализирано/	Етап/степен на образование/начално, основно, профилирана гимназия, професионална гимназия, обединено, средно/	Общ брой деца/ ученици	Брой деца в подготвителна група – 5 и 6 г.	Брой ученици в начален етап	Брой ученици в прогимназиален етап	Брой ученици в гимназиален етап	Брой ученици, чийто майчин език не е български	Брой ученици, търсеци или получили международна заплата	Брой деца със специални образователни потребности	Брой деца с хронични заболявания	Брой деца в риск	Брой деца с изяви дарби
Ямбол	НУ „Проф. П. Нойков“	общинско	неспециализирано	начално	297	16	281	0	0	0	0	5	9	1	0
Ямбол	НУ „Св. Св. Кирил и Методий“	общинско	неспециализирано	начално	390	24	366	0	0	0	0	1	1	0	0
Ямбол	ОУ „П.Р.Славейков“	общинско	неспециализирано	основно	710	0	354	337	0	0	0	11	35	0	25
Ямбол	ОУ „Любен Каравелов“	общинско	неспециализирано	основно	879	0	517	362	0	0	0	13	76	0	44
Ямбол	ОУ „Н. Петрини“	общинско	неспециализирано	основно	437	25	208	204	0	0	0	14	0	0	0
Ямбол	ОУ „Христо Смирненски“	общинско	неспециализирано	обединено, основно	297	0	126	171	0	175	0	13	11	0	0
Ямбол	ОБУ „Д-р П. Берон“	общинско	неспециализирано	с професионални и паралелки	997	134	416	325	122	997	0	57	38	15	0

Ямбол	ОУ „Й. Йовков“	общинско	неспециализирано	основно	763	136	350	277	0	750	0	15	0	0	0
Ямбол	СУ „Пиер дьо Кубертен“	общинско	специализирано	обединено, средно	155	0	0	54	101	0	0	0	0	0	0
Ямбол	СУ „Св. Климент Охридски“	общинско	неспециализирано	средно	883	25	306	282	270	0	1	22	0	0	1
Ямбол	Природо - математическа гимназия	общинско	неспециализирана	профилирана гимназия	618	0	0	169	449	3	0	0	36	0	2
Ямбол	Профилирана гимназия „Васил Левски“	общинско	неспециализирано	профилирана гимназия	493	0	0	27	466	0	0	1	0	0	0
Ямбол	Езикова гимназия „Васил Карагьозов“	общинско	неспециализирано	профилирана гимназия	300	0	0	0	300	0	0	1	7	0	21
Ямбол	ПГ по земеделие „Христо Ботев“	общинско	неспециализирано	профилирана гимназия	230	0	0		230	0	0	2	2	3	0
Ямбол	ПГХТТ	общинско	неспециализирано	професионална гимназия	257	0	0	0	257	20	0	23	3	10	0
Ямбол	ПГЛПЕХТ	държавно	неспециализирано	професионална гимназия	420				294	287	0	16	8	35	0
Ямбол	ПГ по ПСТТТ	държавно	неспециализирано	професионална гимназия	341	0	0	0	341	313	0	0	0	0	0
Ямбол	ПГСА „Кольо Фичето“	държавно	неспециализирана	професионална гимназия	327	0	0	0	167	0	0	0	0	0	0
Ямбол	ПГИ „Г.С.Раковски“	държавно	неспециализирана	професионална гимназия	373	0	0	0	373	0	0	0	7	1	0
Ямбол	ПТГ „Иван Райнов“	държавно	неспециализирана	професионална гимназия	334	0	0	0	334	0	0	0	0	0	0
Общо:					9501	360	2924	2168	3704	2545	1	194	233	65	93

Съгласно чл. 75 от ЗПУО училищната подготовка е съвкупност от компетентности – знания, умения и отношения, необходими за успешно преминаване на ученика в следващ клас, етап или степен на образование и свързани с постигане на целите на училищното образование. Според съдържанието си училищната подготовка е общообразователна, разширена, профилирана, професионална и допълнителна, а в специализираните училища и специализирана. Придобива се чрез обучение по учебни предмети или модули, както и чрез обучение или дейности в други форми.

Образованието е един от основните приоритети на Община Ямбол. Изпълнявайки своите правомощия и отговорности Общината координира изпълнението на приема на ученици в общообразователните, профилираните и професионалните паралелки; обхваща на децата и учениците, подлежащи на задължително образование; поддържа и обновяването на материално-техническата база; съдейства за развитие на способностите и интересите на децата.

Град Ямбол се явява притегателен образователен център за ученици от цялата област. В училищата на община Ямбол са застъпени всички профили – хуманитарен, чуждоезиков, природоматематически, технологичен, изкуства и спорт. Профилираното обучение и разширеното изучаване на някои общообразователни предмети дава възможност да се постави индивидуалността на ученика в центъра на учебно-възпитателния процес, да се осигури готовност за бързо професионално ориентиране към определен профил, определена специалност.

Профилираното обучение на учениците се осъществява в:

- Природо - математическа гимназия „Ат. Радев“ с прием след завършен VII–ми клас в профили Математически, Природни науки, Софтуерни и хардуерни науки;
- Профилирана гимназия „Васил Левски“ с прием след завършен VII–ми клас в профили: Хуманитарни науки, Обществени науки, Природни науки и Софтуерни и хардуерни науки;
- Езикова гимназия „В. Карагьозов“ с прием след завършен VII–ми клас в профили: Чужди езици – АЕ, НЕ; Чужди езици – АЕ, ИсЕ;
- Средно училище „Св. Климент Охридски“ с профил: Изобразително изкуство.

Професионалното обучение се реализира в 7 професионални гимназии /Професионална гимназия по земеделие „Хр. Ботев“, Професионална гимназия по хранителни технологии и туризъм, Професионална гимназия по строителство и архитектура „К. Фичето“, Професионална гимназия по икономика "Г.С. Раковски", Професионална техническа гимназия "Ив. Райнов", Професионална гимназия по лека промишленост, екология и химични технологии, Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н.Й.Вапцаров"/, Спортно училище „Пиер дьо Кубертен“ и Обединено училище с професионална подготовка „Д-р П.Берон“, които предлагат професионално образование и обучение по професии от различни области на образованието: стопанско управление и администрация; техника; производство и преработка; селско и горско стопанство; архитектура и строителство; услуги за личността и транспорт.

Професионалното обучение се реализира в 7 професионални гимназии /Професионална гимназия по земеделие „Хр. Ботев“, Професионална гимназия по хранителни технологии и туризъм, Професионална гимназия по строителство и архитектура „К. Фичето“, Професионална гимназия по икономика "Г.С. Раковски", Професионална техническа гимназия „Ив. Райнов“, Професионална гимназия по лека промишленост, екология и химични технологии, Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н.Й.Вапцаров"/, Спортно училище „Пиер дьо Кубертен“ и ОБУ „Д-р Петър Берон“, които предлагат професионално образование и обучение по професии от различни области на образованието: стопанско управление и администрация; техника; производство и преработка; селско и горско стопанство; архитектура и строителство; услуги за личността и транспорт.

Осигурена е ресурсна обезпеченост в училищата за нормалното протичане на образователно-възпитателния процес със 748.62 бр. педагогически специалисти /в т.ч. 612.62 бр. педагогически специалисти в общинските училища и 136 бр. в държавните училища/ и 227 бройки непедagogически персонал /в т.ч. 173 бр. непедagogически персонал в общинските училища и 54 бр. в държавните училища/.

Населено място	Наименование	Педагогически персонал /учители, възпитатели, ресурсен учител, логопед, психолог, други/	Непедагогически персонал
Ямбол	НУ „Проф. П. Нойков“	23	5.5
Ямбол	НУ „Св. Св. Кирил и Методий“	30	8
Ямбол	ОУ „П.Р.Славейков“	51.62	11
Ямбол	ОУ „Любен Каравелов“	67	15
Ямбол	ОУ „Н. Петрини“	43.50	9

Ямбол	ОУ „Христо Смирненски“	26	11
Ямбол	ОБУ „Д-р П. Берон“	67.50	16
Ямбол	ОУ „Й. Йовков“	54	15.5
Ямбол	СУ „Пиер дьо Кубертен“	22.5	9
Ямбол	СУ „Св. Климент Охридски“	69.5	24
Ямбол	Природо - математическа гимназия „Атанас Радев“	45	8.25
Ямбол	Профилирана гимназия „Васил Левски“	34	10.25
Ямбол	Езикова гимназия „Васил Карагьозов“	25.5	6.5
Ямбол	Професионална гимназия по земеделие „Христо Ботев“	28.5	14
Ямбол	Професионална гимназия по хранителни технологии и туризъм	25	10
Ямбол	Професионална гимназия по лека промишленост, екология и химични технологии	26	9
Ямбол	Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н.Й.Вапцаров“	35.50	19.5
Ямбол	Професионална гимназия по строителство и архитектура „Кольо Фичето“	19	8.50
Ямбол	Професионална гимназия по икономика „Г.С.Раковски“	25.5	7
Ямбол	Професионална техническа гимназия „Иван Райнов“	30	10
Общо:	2 НУ, 5 ОУ, 1 ОБУ, 1 СУ, 1 СПОРТНО УЧИЛИЩЕ, 3 ПРОФИЛИРАНИ ГИМНАЗИИ И 7 ПРОФЕСИОНАЛНИ ГИМНАЗИИ	748.62	227.00

1.2.2.1. Характеристика на осигурената обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

На територията на Община Ямбол в училищата, в които се обучават деца и ученици от етнически малцинства, невладеещи български език, се провеждат допълнителни часове за овладяване на езика и консултации по учебни предмети. Реализират се дейности за преодоляване на обучителните трудности, а именно:

- За 287 ученика, за които български език не е майчин в ПГЛПЕХТ гр. Ямбол се провеждат допълнителни часове по български език и литература, извън задължителните, а по ОП НОИР –са включени 120 ученици, работи се към Център за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства;

- В ОУ „Й. Йовков“ – в подготвителните групи 5 и 6 години се изучава допълнително 2 часа (ситуации) по български език и литература, съгласно Наредба №6/11.08.2016 г. за усвояването на българския книжовен език; За учениците от начален етап, които срещат затруднения в овладяването на българския език (по преценка на класните ръководители) се провеждат допълнителни консултации по български език и литература извън графика за редовните консултации. Отражават се в дневника на класа; С решение на педагогически съвет, във всички часове, по всички учебни предмети, учителите работят активно като използват индивидуален и диференциран подход и чрез практическо ориентиране на знанията за пълноценното усвояване на българския език.

- ОБУ „Д-р П. Берон“ реализират дейности за преодоляване на обучителни трудности чрез сформиране на групи по следните предмети: български език и литература, математика, човекът и природата, биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда. За осигуряване интегрирано предучилищно образование се работи по Национална програма „Развитие на системата за предучилищно образование“, сформирани са 2 групи по 8 деца.

Детските и учебни заведения (ДГ „Пролет“, ОБУ „Д-р П. Берон“, ОУ „Й. Йовков“) на територията Община Ямбол работят и образователни медиатори от общността. С тяхна помощ се осъществява ежедневен контакт с учителите и посещения на семействата, които имат деца с голям

брой неизвинени отсъствия и липса на мотивация за посещение в училище. Техните преки задачи са свързани и с установяването на контакт между ромската общност и образователната институция, изграждането на отношения на доверие и открита комуникация с представителите на двете страни като им помагат да преодолеят различията.

За здравето на децата и учениците се грижат двама лекари – училищно и детско здравеопазване и 31 медицински специалисти.

Във всички детски градини и училища на територията на община Ямбол има осигурени здравни кабинети. Здравните кабинети са обзаведени съгласно изискванията на Наредба № 3 от април 2000 г. за здравните кабинети в детските заведения и училищата на Министерството на здравеопазването.

В училищата в община Ямбол има създадена подкрепяща среда, в която да се обучават деца/ученици със СОП и да получават необходимата специализирана подкрепа:

- НУ „Проф. П. Нойков“ има обособен кабинет за ресурсно подпомагане, оборудван с дидактични средства, компютър, размножителна техника, огледало и др. средства, необходими в работата на логопеда;
- ОУ „П. Р. Славейков“ разполага с осигурен кабинет на логопед, ресурсен учител и педагогически съветник.
- ОУ „Л. Каравелов“ има три оборудвани кабинета и специалисти: психолог, логопед, ресурсен учител;
- В ОУ „Хр. Смирненски“ има обособени кабинети за ресурсен учител, логопед и психолог.
- СУ „Св. Климент Охридски“, гр. Ямбол, разполага с двама ресурсни учители и психолог, които работят в обособени ресурсен и допълнителен кабинети;
- В ОУ „Н. Петрини“ разполага с оборудван кабинет като ресурсното подпомагане се осъществява от ресурсен учител, логопед и педагогически съветник.
- ОУ „Й. Йовков“ разполага с много добре поддържани: кабинет за подпомагане на ученици със специални образователни потребности и логопедичен кабинет, в училището работят ресурсен учител, логопед, психолог, педагогически съветник, има подпомагане от медиатор;
- ОБУ „Д-р П. Берон“ разполага с 5 ресурсни учители, 1 логопед и 2 педагогически съветници. Училището има 2 кабинета, обособени като ресурсни;
- В ПГХТТ - работата с ученици със СОП се осъществява от двама ресурсни учители и педагогически съветник, работи се в обособен кабинет, оборудван с дидактични материали;
- ПГЛПЕХТ разполага с обособен кабинет, оборудван за работа с ученици със СОП, ресурсен учител и педагогически съветник.

Ресурсите за подкрепа, които имат училищата, в които децата и учениците са от малцинствен произход и от социално слаби семейства не са достатъчни на фона на нарастващите социални проблеми на семействата. Училището е изправено пред необходимостта ежедневно да мобилизира усилията си да задържа децата и учениците, да ги мотивира за учене, да предоставя социална помощ, да търси съдействие отвън. Работи се трудно поради липса на заинтересованост и контрол от страна на родителите им.

Отпадането на ученици от училище е не само социален, но и педагогически проблем. Причините за това в семейната среда, в мотивацията на учениците за учебен труд, в слабия стремеж за личностна реализация в училищната среда. Училището, като средище, което събира на едно място голям брой деца трябва да осигури непосредствена възможност за превенция, интервенция при възникване на криза, за специализирана подкрепа или за бързо организиране на такава, при създадена се необходимост.

Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение на учениците в Община Ямбол се осъществява от Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните /МКБППМН/ и Превантивен информационен център /ПИЦ/.

МКБППМН реализира своята социално-превантивна и корекционна дейност съвместно с инспекторите от Детска педагогическа стая при РУ – гр. Ямбол, отдел „Закрила на детето“ при ДСП – гр. Ямбол, Комплекса за социални услуги за деца и възрастни, органите на образованието, Общинският съвет по наркотични вещества, както и с други институции и организации на територията на Общината, имащи отношение по

проблемите на подрастващите. Училището е място, където децата прекарват по-голяма част от времето си. Ето защо учебните заведения са места, където Комисията осъществява ранната превенция, което е от особено значение за корекция на асоциалното поведение при подрастващите. Провеждат се системно срещи с ръководствата и педагогическият персонал на училищата, което дава възможност за своевременна реакция.

В изпълнение на ангажиментите си относно превантивната дейност МКБППМН при община Ямбол през 2018 г. е реализирала самостоятелно и в партньорство множество инициативи и мероприятия:

- **„Нека заедно направим света едно по-добро място за живеене!“** - информационната кампания посветена на Световния ден за борба с кибертормоза и Денят на розовата фланелка, които се отбелязват през месец февруари;
- **„Превенция на трафика на хора“** - обучение, организирано от МКБППМН за децата от доброволческия клуб „Приятел на МКБППМН“ ;
- **„Последици при употреба на наркотични вещества и здравословен начин на живот“** - информационна кампания;
- **„Насилствени действия при малолетни“** - това бе темата на национално проучване от страна на ЦКБППМН, в което бе включена и МКБППМН при община Ямбол;
- Работна среща с педагогическите съветници от училищата на територията на Общината;
- **„Агресията не е начин за справяне с проблема“** - беседи с ученици по темата;
- **„Запознаване със ЗБППМН“** - беседи с ученици от среден и горен курс на обучение;
- **„Спорт срещу агресията“** - спортна инициатива на МКБППМН и подкрепена от Младежки дом „Г. Братанов“;
- **„Пътно-транспортен травматизъм“** - това бе информационна кампания инициирана от МКБППМН и подкрепена с участието на представители на Районно управление – гр. Ямбол.
- **„Ваканция, здравей!“** - превантивна информационна кампания относно безопасността на децата от начален курс на обучение;
- **„Тютюн, употреба на тютюневи изделия и наргиле“** - обучение с експерти от РЗИ;
- **„За Вас, Родители“** - информационна кампания по проблема, свързан с употребата на наркотици;
- **„Чуй ме!“** - инициатива по повод 1 юни - Денят на детето, по време на която деца-доброволци разпространиха дилпана, адресирана към родителите, която бе един своеобразен апел към тях за повече споделени мигове;
- **„Дари книга, сподели емоция“** - дарителска кампания във връзка с алтернативата за четене в парка на открито, при която в градския парк на града бяха поставени три къщички за книги.;
- **„За да има и Утре!“** - информационна кампания във връзка с Международния ден за борба с наркоманиите – 26 юни.
- **„Наркотиците не са моят свят!“** - конкурс за мултимедийна презентация;
- **„За Вас, Родители“** – анкета с официално награждаване;
- **„Методи за справяне с училищната агресия“** - това бе темата на семинарно обучение на педагогическия колектив при ОУ „П. Р. Славейков“, реализирано от експерти на МКБППМН;
- **„Забавно, полезно и незабравимо лято“** - лятна превантивна програма с арт-ателие в Центъра за социална превенция към Комисията, стрийт-фитнес предизвикателство, състезание по ориентиране, забавна викторина, „Мастер – шеф за деца“ /кулинарно забавление/, щафетни игри, мини тренинг, а последният ден бе отделен за посещение на Питомника към ОД на МВР – гр. Ямбол;
- **„Безопасността на движението е споделена отговорност“** – беседа за всички ученици от 1 клас на територията на Общината, с включване на възрастните - чрез децата си те получиха по един флаер **„Скоростта е опция на автомобила, но безопасността е опция на водача“** . Тази дейност е още един от начините, с които Комисията се включи в инициативата на ООН : „Десетилетие на действия за безопасност в движението по пътищата“. Освен учебните програми , всеки първокласник получи и ръчно изработено бухалче като символ на знанието и мъдростта. Те бяха изработени от обществени възпитатели и деца от Клуб „Приятел на МКБППМН“;

- **„ТРАФИКЪТ – РОБСТВОТО НА 21 ВЕК“** - раздадени бяха дипляни и се проведеха беседи във връзка с Международния ден за борба с трафика на хора /18 октомври/.

- **„Доброто винаги цени и в сърцето го носи!“** - тази инициатива по повод Световния ден на доброто /13 ноември/, Денят на толерантността /16 ноември/ и Денят на християнското семейство /21 ноември/.

- **„Що е то СПИН? Мога ли да се предпазя?“** - това бе темата на инициативата по повод 1 декември – Световния ден за борба със СПИН. Мероприятието се реализира съвместно с РЗИ - гр. Ямбол.

- **„Да празнуваме безопасно и разумно!“** - проведени срещи с ученици по повод Коледните и Новогодишни празници и безопасното боравене с пиротехнически изделия и употребата на алкохол.

- дейности, свързани с ограничаване криминалната активност на децата от ромски произход. Организирант се редовни срещи с ръководствата на учебните заведения, чиито ученици са предимно от ромски произход, като се обсъждат основни проблеми и взаимно се търсят начини за справяне с тях. Проведени са срещи на членове на МКБППМН с ученически съвети.

- **„Преоткрий човека до теб!“** – инициатива по превенция на асоциалното поведение сред подрастващите като по повод Деня на розовата фланелка.

Обществените възпитатели към МКБППМН оказват консултативна и методическа помощ при конкретни случаи, набелязват превантивни мерки за ограничаване противообществените прояви, обсъждат случаи на застрашени от отпадане ученици, деца жертва на насилие и такива с проблеми в общуването.

Приоритет на Комисията е превръщането на родителите в партньори в работата си. В този ред на мисли Центърът за социална превенция към Комисията все повече се утвърждава като място за подкрепа и доверие, място, където всеки може да потърси помощ в трудните моменти при възпитанието на децата.

1.2.2.2. Осигурена допълнителна подкрепа /за деца със специални образователни потребности, с хронични заболявания, в риск/

Децата и учениците със специални образователни потребности /СОП/

В училищата на територията на община Ямбол се обучават 194 ученици със специални образователни потребности с осигурена допълнителна подкрепа. За всеки ученик е осигурен екип за подкрепа, включващ учители, ресурсен учител, логопед и психолог, в зависимост от индивидуалните потребности. Създадени са условия за индивидуална и групова работа с децата/учениците. В училищата, в които няма специалисти, ресурсно подпомагане се осигурява от специалисти на РЦПППО-Ямбол

Има добра координация между специалистите и учителите, работи се в екип. Своевременно и адекватно се разпознават ученици, затрудняващи се с усвояването на материал, изоставащи, социално депривирани, деца в риск, деца с изявени дарби. В повечето случаи родителите оказват нужното съдействие и откликват при необходимост. При нужда Екипът за подкрепа за личностно развитие си съдейства с други институции и външни специалисти /ЦОП „Усмивка“/.

Децата и учениците с хронични заболявания

В училищата на територията на общината са регистрирани общо 226 деца и ученици с хронични заболявания, които се обучават интегрирано и към момента здравословното им състояние не изисква осигуряване на допълнителна подкрепа.

Децата и учениците в риск

По данни на училищата на територията на община Ямбол и териториалното поделение на АСП са идентифицирани 65 деца и ученици в риск. Демографското и социално състояние на Общината извежда на преден план няколко рискови фактора:

- **икономически** (ниски доходи, лош жизнен стандарт и битови условия, безработица);
- **образователни** (ниска степен на **училищна** готовност, трудности при усвояване на учебния материал, липса на мотивация за учене, нередовно посещаване на училище);
- етнокултурни;
- влиянието на семейството и средата (отглеждане на деца в непълни семейства, ниско образователно равнище на родителите, нехайно и безотговорно родителство и др.)

Спрямо учениците в риск всеки училищен колектив прилага индивидуален подход за преодоляване на риска от отпадане от образователната система – консултации с психолог, допълнителна работа по учебни предмети, разговори с родителите.

Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение се реализират и от Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните с оглед предотвратяване на девиантно поведение сред подрастващите.

1.2.2.3.Осигурена допълнителна подкрепа /за деца с изявени дарби/

Деца и ученици с изявени дарби

В училищата на територията на общината са регистрирани общо 93 деца и ученици с изявени дарби в различни области на науката, изкуствата и спорта. В изготвените училищни програми са заложили дейности, насърчаващи развитието на творческите способности и потребности на децата. На територията на община Ямбол функционират и Центрове за подкрепа за личностно развитие към Общински детски комплекс – Ямбол, Астрономическа обсерватория и планетариум – Ямбол, Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. Работата с талантивите и даровити деца в свободното им време в областта на науката, изкуството и спорта е приоритет на дейността на Общински детски комплекс - Ямбол. Всяка година в навечерието на Първи ноември – Деня на народните будители, Община Ямбол удостоява талантиви деца и ученици, за постигнати призови места в международни и национални конкурси, състезания, олимпиади в областта на науката, изкуството, техниката и спорта с награди „Млади таланти“ и награди за постижения в спорта, съгласно Правилника за наградите и отличията на Община Ямбол.

Общинската програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби през 2019 г. насърчава творческите заложби и потребности на децата като ги стимулира финансово чрез стипендии.

Достъпна архитектурна среда

Достъпна архитектурна среда е изградена в 8 училища на територията на общината:

- ОУ „П. Р. Славейков“ - към централния вход на училището има изградена рампа, осигуряваща достъп за инвалидни колички до първия етаж на сградата. Санитарните възли на същия етаж са пригодени за ползване от деца-инвалиди;
- В ОУ „Хр. Смирненски“ има достъпна архитектурна среда с изградена масивна рампа на централния вход на училището;
- СУ „Св. Климент Охридски“ - и при двата входа има възможност за достъп в сградата, като допълнително може да се ползва асансьор за улесняване на достъпа при необходимост;
- В ОУ „Н. Петрини“ има изградена рампа и подходна пътека за достъпна архитектурна среда;
- ОБУ „Д-р П. Берон“ - подходна рампа при входа и санитарен възел на I етаж за деца с увреждания. Осигурен е и достъп до столовата, която е разположена на приземния етаж;
- В ПГХТТ е изградена достъпна среда за хора с увреждания - рампа за инвалидни колички. Санитарните възли на първия етаж са пригодени за деца-инвалиди;
- ПГЛПЕХТ - санитарният възел в съседство на първия етаж е пригоден за ползване от деца-инвалиди. Осигурена е достъпна архитектурна среда – рампа и подходна пътека.

Ресурсно подпомагане

Ресурсното подпомагане се осъществява от ресурсни учители, психолози, логопеди и други специалисти, съвместно с учителите в училищата.

Редът за предоставянето на ресурсно подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности се определя съгласно разпоредбите на ЗПУО.

Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - област Ямбол, осъществява дейностите си съгласно чл.50 ал.1 т.2,3 и 5 от ЗПУО: организационно и/или методическо подпомагане; дейности, свързани с квалификацията на педагогическите специалисти и дейности, свързани с провеждане на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Закона за предучилищното и училищното образование и стандарта за приобщаващото образование промени и принципа на подкрепа, като ресурса на училищата се пренасочи към подобряване на училищната среда, която да гарантира подкрепа на всяко дете, така че реална подкрепа да получат не само децата със СОП, но и деца, които не владеят български език, деца в риск, деца с изяви способности и таланти. Целта на приобщаващото образование е ранна превенция на обучителните трудности и оценяване на риска от такива. Това предполага сформиранието на екип от специалисти по превенция, в който са включени педагогически специалисти, ученически съвет и родители. Този екип определя степента и типа на подкрепа - обща или допълнителна на базата на направения анализ и събраната информация за всички ученици.

Отрицателни тенденции:

- увеличаване броя на учениците от ромски произход, чийто майчин език не е българския език, което е причина те да не разбират и усвояват изучаваните учебни предмети. Родителите на тези ученици не могат да им окажат помощ при писане на домашните работи и при подготовката на уроците за следващия ден;
- честото движение на учениците в други училища, поради различни причини;
- увеличаване на броя на децата, които се отглеждат от близки и роднини. Част от учениците временно пребивават в чужбина, заедно със своите родители и след това по-трудно се адаптират към училищната среда;
- нарастване броя на децата с проблеми в развитието, с говорни затруднения и деца със СОП, което изисква назначаване на специалисти – логопед , психолог и ресурсен учител на място в детските градини и училища.

Положителни тенденции:

- училището осигурява среда, в която учениците могат да си сътрудничат, да се конкурират, да възпитават у себе си онези умения, които ще ги направят социално адаптивни и способни да се впишат в общността;
- приобщаващото образование е предпоставка образователната система да отговори на възникналите нужди от подкрепа по бързо, гъвкаво и ефективно;
- материалната база се поддържа във функционално състояние и непрекъснато се обновява; ползване на познавателни книжки, учебници;
- повишаване броя на децата, обхванати в целодневна организация на учебния ден;
- осигурен транспорт, столово хранене и медицински грижи;
- свободен избор и достъп на вида, формата и начина на реализация на децата и учениците;
- удовлетворяване интересите и потребностите на децата в свободното им време;
- разработване и участие в проекти, развиващи способностите и компетентностите на децата и учениците;
- стимулиране творческата изява на децата чрез организиране на конкурси, състезания, изложби, такива дейности, в които детето участва, водено от вътрешно убеждение и интереси – концерти, спектакли, експедиции, игри и др.;
- създаване на условия за участия в общински, областни, национални и международни конкурси, състезания, олимпиади, фестивали;

- усъвършенстване на екипната работа между учителите, преподаващи на ученици със СОП и другите специалисти /педагогически и непедagogически/ с цел задоволяване на индивидуалните потребности на всеки ученик;
- подпомагане кариерното ориентиране на учениците и започване на работа;
- поощряване с морални и материални награди изявени ученици, участвали в училищни и извънучилищни мероприятия;
- обогатяване на библиотечния фонд на училището – гарантиране на достъп до необходимата им информация и до глобалната мрежа.

3.6.1. Предизвикателства пред осигуряване на общата подкрепа

Училището, като институция, самостоятелно разработва и прилага цялостни политики за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, за изграждане на позитивен организационен климат, за утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищната общност, които се базират на идеите и принципите на приобщаващото образование. Общата подкрепа касае работата с деца и ученици, които срещат трудности в ученето, със специалните образователни потребности или други уважителни причини, както и деца и ученици, с проблемно поведение в училище, които тенденциозно нарушават правилата или не ценят училището като институция.

Основно предизвикателство пред осигуряване на общата подкрепа е нуждата навреме да се идентифицират и разпознаят трудности в ученето при децата и учениците. По този начин учителят може да реагира своевременно при първите признаци на затруднения в ученето на всяко дете, както и да отдели допълнително внимание на децата, които се развиват в конкретна област на знанието, спорта или изкуствата, така че те да разгърнат максимално своя потенциал.

Предизвикателства при оказване на общата подкрепа на личностното развитие на учениците:

- обмяна на добри практики между учителите и специалистите от ОДК – Ямбол;
- определяне на конкретни мерки за обща подкрепа само за отделни ученици;
- подобряване на партньорството с родителите;
- необходимост от достатъчен финансов ресурс за обезпечаване на общата подкрепа.

Общата подкрепа за личностно развитие се основава на анализа на информацията и наблюдението на обучението и развитието на всяко дете и ученик: знания, умения, отношения; силни страни и индивидуални нагласи по отношение на ученето; наличие на възможни рискови фактори; данни от диагностиката за училищна готовност; входно ниво по учебните предмети, ученическо портфолио и др. Това ще даде възможност да се достигне до всяко дете и ученик и да бъде подкрепен процеса на обучение и разгръщането на неговия потенциал.

3.6.2. Възможности за осигуряване на общата подкрепа

Общата подкрепа за личностно развитие, която се осигурява от детските градини, училищата и центрове за подкрепа на личностно развитие включва:

- екипната работа между учителите и другите педагогически специалисти;
- допълнително обучение по учебни предмети при условията на този закон;
- допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
- допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
- консултации по учебни предмети;
- кариерно ориентиране на учениците, осъществявано със специалисти по кариерно ориентиране в ОДК - Ямбол;
- осигуряване на дейности за занимания по интереси;
- библиотечно-информационно обслужване, чрез обогатяване книжния и картографски фонд и разширяване на достъпа до информация;
- грижа за здравето на учениците чрез осигурен лекарски кабинет и здравно лице;
- осигуряване на добри битови условия в общежитие за учениците от други населени места;
- поощряване на учениците с морални и материални награди;
- осъществяване на успешни дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;

- ранно оценяване на потребностите чрез входните нива по предмети и превенция на обучителните затруднения, чрез дейности за тяхното преодоляване;
- логопедична работа.

3.6.3.Предизвикателства пред осигуряване на допълнителна подкрепа

- осигуряване на средства за специалисти - ресурсен учител, логопед и психолог;
- своевременно идентифициране на деца и ученици, за които има индикации, че са деца в риск, за да получат специализирана подкрепа;
- привличане на родителите като партньори за реализиране на поставените цели и мотивирането им за сътрудничество за подпомагане и облекчаване на психологическия климат в семейството;
- прогнозиране на приблизителния брой на децата със СОП чрез анализ на показателите от предходните години;
- осигуряване на средства за отпускане на допълнителни еднократни стипендии на учениците в риск от 12-ти клас по повод завършване на средното образование и бала на випуска.

Предизвикателство за екипа за подкрепа за личностно развитие в училището е да се извърши:

- идентифициране на силните страни на ученика, затрудненията на детето или ученика, свързани с развитието, обучението и поведението му, както и причините за тяхното възникване;
- реалистична оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика;
- изготвяне и реализиране на план за подкрепа;
- наблюдение и оценка за развитие на всеки конкретен случай;
- други функции, предвидени в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

3.6.4.Възможности за осигуряване на допълнителна подкрепа

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

- работа с дете и ученик по конкретен случай;
- психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения;
- осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали и методики и специалисти;
- предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
- ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици:

- със специални образователни потребности;
- в риск;
- с изявени дарби;
- с хронични заболявания.

С въвеждането на ЗПУО, групата деца, които ще се възползват от подкрепа е много по-висока от тази в досега действащите нормативни документи. Допълнителната подкрепа за личностно развитие се отнася до индивидуална и специализирана помощ за деца и ученици с комплексни нужди.

3.7. Дейности, които не могат да се извършат самостоятелно от всяко училище/детска градина, а изискват координирана общинска политика:

- Осигуряване на средства за изграждане на достъпна архитектурна среда в училище/детска градина за деца с увреждания;

- Осигуряване на системни и целенасочени обучения на учителите по различните учебните предмети по отношение на методиката на обучение на деца със СОП;
- Учениците, които са много тежки случаи и е невъзможно да посещават учебни занятия да бъдат включени в обучения в центрове за личностна подкрепа; да бъдат извозвани от специализиран превоз; работа с родителите, която да е насочена към приемане проблемите на детето и пълноценно включване в живота;
- Съвместна дейност с: МКБППМН; ПИЦ, КСУДВ, РЦПППО; Дирекция „Социално подпомагане“; Отдел „Закрила на детето“; Детска педагогическа стая; неправителствени организации; Център за специално образование и подкрепа.
- Ресурсно обезпечаване със специалисти и финансиране;
- поддържането на материално-техническата база и оборудването на кабинети за психолога, логопеда и ресурсния учител на съвременно ниво.

1.2.3. Центрове за подкрепа за личностно развитие

В Община Ямбол Центровете за подкрепа за личностно развитие според дейността си са:

- Общински детски комплекс – Ямбол /ОДК-Ямбол/ - център за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и кариерно ориентиране и консултиране;
- Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - област Ямбол /РЦПППО/ - Център за ресурсно подпомагане на деца и ученици със СОП;
- Център за подкрепа за личностно развитие е и Астрономическа обсерватория и планетариум – Ямбол /АОП/.

ОБЩНСКИ ДЕТСКИ КОМПЛЕКС – ЯМБОЛ /ОДК-Ямбол/:

Съгласно Закона за предучилищното и училищното образование, Общински детски комплекс – Ямбол /ОДК-Ямбол/ функционира като Център за подкрепа за личностното развитие. Според дейността си е център за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, а от 01.01.2018г. осъществява и дейности по кариерно информиране и ориентиране.

- Материална база – за учебната 2018/2019г се осъществи преместване на ОДК - Център за подкрепа за личностно развитие в сградата на НУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с административен адрес гр. Ямбол, ул. „Търговска“ № 27. Това допринесе за по-ефективно и целесъобразно стопанисване на освободената материална база на НУ „Св. Св. Кирил и Методий“, както и за по-пълно реализиране общинската политика по отношение на Общински детски комплекс – Ямбол.

- Дейности - През учебната 2018/2019 година в ОДК-Ямбол са сформирани 54 групи в направления „Наука и технологии“, „Изкуства“ и „Спорт“, в които се обучават 826 деца и ученици /данните са към 01.12.2018г./. Групите са формирани по възраст и равнища на деца и ученици в отделните педагогически форми по области и профили, като учителите определят възрастовите граници и броя за прием според спецификата на школата и нормативната база. За всички състави, клубове и школи са създадени условия за работа и осигурени необходимите учебни и технически средства и спортни пособия.

- Децата от града имат възможност да избират между развиващите дейност в ОДК – Ямбол 20 клубни форми в сферата на науката и технологиите, изкуствата и спорта. През 2018 г. стартира нова музикална школа по цигулка.

- При съгласуване с ръководствата на училищата и за удобство на учениците, част от занятията се провеждат в учебните и детски заведения в града.

Акцентите в дейността на ОДК – Ямбол са свързани със стимулиране на детската индивидуалност и творческите заложби, с интегрираното обучение на деца със СОП, на деца в неравностойно социално положение и на ученици от етническите малцинства.

Разработен е Календарен план за извънучилищните дейности на ОДК - Ямбол, съобразен с Националния календар за извънучилищните дейности на МОН, Националния спортен календар, празнично-обредната система в България и приоритетните области в общинската политика за подкрепа личностното развитие на децата и учениците.

Дейности във връзка с кариерното ориентиране:

Целевата група, с която се работи са всички деца и ученици от 6 до 18г. от всички детски градини и училища в Ямбол.

- 2 684 ученици са участвали в Програмата за обучение по кариерно ориентиране- в групова работа;
- Със 124 ученици са проведени индивидуални консултации за: определяне на интереси, способности, нагласи и др.; подкрепа за вземане на решение;
- Проведени са професиографски екскурзии в Окръжен съд – Ямбол, ОД на МВР, РУ ПБЗН, автосервиз „Братанов“ и др.
- Организирана е информационна среща с представители на фирма „Едланта“ – офис Бургас, специализирана в подготовка за кандидатстване в чужбина.
- Проведени са срещи с представители на ВУ в България.
- Представяне пред учениците със СОП и техните родители на възможностите, които училищата предлагат за тяхното професионално образование;
- Участие в провеждането на „Панорама на профилите и професиите“ .

Работи се по Програмата за кариерно ориентиране на ниво училище, разработена от МОН и със специализирани инструменти, информационни и методически материали, също създадени от МОН.

Материално техническата база включва две модерно оборудвани зали за информирание, индивидуално консултиране и за групова работа. През 2018г. като кариерни консултанти са ангажирани трима специалисти. Потребители на услугите по кариерно ориентиране са ученици от I до XII клас във всички видове и степени училища; родители; директори на училища, учители, педагогически съветници; други институции – домове, школи, социални центрове, НПО и др.; работодатели и граждани.

Услуги, които се предоставят са:

- Информирание за:
  - видовете подготовка в училищното образование;
  - институциите в системата на средното и висшето образование;
  - реда и условията за прием на ученици и студенти и др.;
  - професиите и профилите, които се изучават в училищната система;
  - динамиката и потребностите на пазара на труда.
- Консултиране относно :
  - разкриване на интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия;
  - преодоляване на типични грешки, свързани с избора на образование и професия от учениците;
  - умения за планиране на учебното и личното време;
  - свързване на индивидуалните особености с изискванията на желаното образование;
  - подкрепа за вземане на решения, свързани с продължаване на образованието;
  - формиране на умения за планиране на кариерното развитие;
  - решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за образователна, професионална и личностна реализация.
- Посредничество между ученици, училище и бизнес по проблемите на кариерното ориентиране.

АСТРОНОМИЧЕСКА ОБСЕРВАТОРИЯ И ПЛАНЕТАРИУМ – ЯМБОЛ /АОП/

След влизането в сила на Закона за училищното и предучилищно образование, съгласно чл.49, ал.4, астрономическите обсерватории запазват статута си , като се преобразуват в центрове за подкрепа за личностно развитие.

В системата на българското средно образование астрономията винаги е заемала полагащото и се място и АОП са структури, които имат пряко отношение към учебния процес по природните науки, като съдействат за онагледяване и подпомагане на точното и ефективно овладяване на знания по роден край, човек и природа, география, физика, астрономия, биология, екология, от 1 до 12 клас.

АОП – Ямбол разполага с уникална и специализирана материална база – планетариум - ZKP 1, телескопи, разнообразна демонстрационна техника. АОП - Ямбол създаде единствения в страната комплекс „Човекът –Земята – Небето”, включващ учебна метеорологична площадка, експозиция от скали и минерали, постоянна експозиция от слънчеви часовници.

Основната част от специфичната и атрактивна материална база в АОП е Планетариума. Разположените в него демонстрационни уреди, компютърни и периферни устройства, използваните съвременни технологии в обучението са търсени от учителите и учениците от цялата страна. АОП се утвърди като единственото място където 45 години ученици от всички ямболски училища осмислят полезно свободното си време в извънучилищни форми по астрономия и космонавтика – курсове, тематични групи, школи, олимпиади, наблюдателни експедиции и други. Учениците участват със свои разработки, наблюдения и резултати в Национални и Европейски проекти.

Основните цели в работата на АОП Ямбол за учебната 2017-2018 година бяха:

1. Създаване на условия за личностно развитие на децата и учениците чрез предоставените форми към АОП.
2. Развитие на творческото мислене и способности, на познавателните интереси и компетентности.
3. Предоставяне на равен достъп на всички деца и ученици до извънучилищните форми предлагани от АОП.
4. Подпомагане квалификацията на учителите и лекторите работещи в АОП.

Приоритетите за учебната година се свеждаха до:

- Превръщане на Астрономическата обсерватория и планетариум в желана територия;
- Повишаване интереса и желанието на учениците да откриват, изявят и развият своите заложи и интереси;
- Даване възможност на учителите по природни науки да подпомагат учебната си дейност ,чрез възможностите на планетариума;
- Подобряване на материално техническата база.

Дейностите, чрез които се осъществиха поставените задачи бяха:

- В началото на учебната година се осъществиха срещи и консултативна дейност с децата , учителите и родителите за видовете извънучилищни форми и дейности , за съдържанието и условията на участие в тях;
- В резултат на извършената дейност са създадени 32 групи с 608 участника. През лятото , в продължение на две седмици се предлагат занимания по интереси за деца от 10 до 16 години;
- Актуализирани са предлаганите беседи – сеанси , които имат отношение към новите учебни програми. Специално внимание беше отделено на ямболското участие в учебните програма на Церн;
- Организиране на изяви в Световната седмица на космонавтиката 1-10 октомври;
- Участие в Националната конференция „Физиката –вечно млада наука” във Варна;
- Научно - познавателна екскурзия с ученици до Стара Загора с посещение на АО и филиала на Института за космически изследвания;
- Наблюдателна експедиция за наблюдение на метеори;
- Участие в 21 национална олимпиада по астрономия, като са класирани 4 ученика на национално ниво;
- Подготовка на нова програма за филми по астрономия, космонавтика и екология;
- Демонстрационни наблюдения за посрещане на равноденствията и слънцестоенето на тракийската обсерватория при „Зайчи връх” ;

- Организиране на празник „Докосни науката с нас“ или „Парад на природните науки“ пред Безистена с участие на ученици от всички училища ;
- Провеждане на демонстрационни наблюдения за ученици и граждани на значими астрономически явления;
  - ✓ лунни и слънчеви затъмнения;
  - ✓ покрития на Луната;
  - ✓ планети;
  - ✓ комети.
- Подготовка и участие на проекти за Европейският астрономически конкурс „Одисеус“;
- Отбелязване на Международния ден на планетариумите – открити врати. Публична лекция по случай 50 години от откриването на пулсарите;
- Подготовка на ученически екипи за участие в Националната младежка конференция по физика в Плевен;
- Отбелязване на 12 април и 50 години от смъртта на Юрий Гагарин.

Други институции, които предоставят възможност за активно занимание на деца и млади хора с различни видове изкуства – танц, музика, театър, изобразително изкуство и литературно творчество, са функциониращите на територията на община Ямбол 6 народни читалища /НЧ „Съгласие – 1862“, НЧ „Пробуда – 1909“, НЧ „Зора – 1645“, НЧ „Диана – 1944“, НЧ „Умение – 2003“, НЧ „Тракийска лира – 2012“/. Възможност за развитие и усъвършенстване на чуждоезиковите умения предоставя „Училища Европа – Ямбол, на общообразователните компетентности – „Образователни технологии – Ямбол“. Условия за свободна творческа изява на децата и младите хора от Ямбол със своите клубни форми осигурява и Младежки дом „Георги Братанов“. В регистрираните в Общинския спортен регистър на Община Ямбол 25 спортни клуба децата и младите хора активно се занимават с видовете спорт – баскетбол, борба и самбо, лека атлетика, бокс, модерен петобой, спортна стрелба, шах, футбол, карате, спортно ориентиране, скокове на батут, кик-бокс, волейбол, катерене, алпинизъм и туризъм.

1.2.4. Специализирани обслужващи звена

РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ПОДКРЕПА НА ПРОЦЕСА НА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ - ОБЛАСТ ЯМБОЛ /РЦПППО/ - *Център за ресурсно подпомагане на деца и ученици със СОП*

Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО) в област Ямбол е специализирано обслужващо звено на Министерството на образованието и науката, чиято основна дейност е свързана с провеждането на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. Регионалните центрове са държавни специализирани обслужващи звена по чл. 50, ал. 3 за осъществяване на дейностите по чл. 50, ал. 1, т. 2, 3 и 5 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО), свързани със:

1. провеждане на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование;
2. организационно и методическо подпомагане на детските градини и училищата по отношение на предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
3. квалификация на педагогическите специалисти във връзка с приобщаващото образование и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
4. осигуряване на ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности в случаите, уредени в ЗПУО.

Регионалният център осъществява координираща, консултативна, образователна, диагностична и методическа функция в областта на приобщаващото образование и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в образователните институции в област Ямбол, при спазване на разписаната процедура в съответствие с чл. 124 от Наредбата за приобщаващото образование.

Към РЦПППО е сформиран Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в област Ямбол, в съответствие с чл.190 ал.1 и ал.2 от Закона за предучилищното и училищното образование/. Регионалният център организира дейността си, свързана с оценката и насочването за допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности, чрез регионални екипи за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности се определя до 15 септември със заповед на директора на регионалния център за всяка учебна година и работи целогодишно/. В състава на регионалните екипи се включват ресурсни учители, специални педагози, психолози, логопеди, рехабилитатори на слуха и говора, учители на деца и ученици с нарушено зрение, включително от специалните училища и от центровете за специална образователна подкрепа, ерготерапевти и други специалисти при необходимост, както и представители на регионалните управления на образованието. Ръководител на регионалния екип е представителят на регионалното управление на образованието.

Редът за предоставянето на ресурсно подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности се определя съгласно разпоредбите на ЗПУО.

Тенденции

Закона за предучилищното и училищното образование и стандарта за приобщаващото образование промени и принципа на подкрепа, като ресурса на училищата се пренасочи към подобряване на училищната среда, която да гарантира подкрепа на всяко дете, така че реална подкрепа да получат не само децата със СОП, но и деца, които не владеят български език, деца в риск, деца с изяви способности и таланти. Целта на приобщаващото образование е ранна превенция на обучителните трудности и оценяване на риска от такива. Това предполага сформирането на екип от специалисти по превенция, в който са включени педагогически специалисти, ученически съвет и родители. Този екип определя степента и типа на подкрепа - обща или допълнителна на базата на направения анализ и събраната информация за всички ученици.

Отрицателни тенденции:

- увеличаване броя на учениците от ромски произход, чийто майчин език не е българския език, което е причина те да не разбират и усвояват изучаваните учебни предмети. Родителите на тези ученици не могат да им окажат помощ при писане на домашните работи и при подготовката на уроците за следващия ден;
- честото движение на учениците в други училища, поради различни причини;
- увеличаване на броя на децата, които се отглеждат от близки и роднини. Част от учениците временно пребивават в чужбина, заедно със своите родители и след това по-трудно се адаптират към училищната среда;
- нарастване броя на децата с проблеми в развитието, с говорни затруднения и деца със СОП, което изисква назначаване на специалисти – логопед , психолог и ресурсен учител на място в детските градини и училища.

Положителни тенденции:

- училището осигурява среда, в която учениците могат да си сътрудничат, да се конкурират, да възпитават у себе си онези умения, които ще ги направят социално адаптивни и способни да се впишат в общността;
- приобщаващото образование е предпоставка образователната система да отговори на възникналите нужди от подкрепа по бързо, гъвкаво и ефективно;
- материалната база се поддържа във функционално състояние и непрекъснато се обновява; ползване на познавателни книжки, учебници;
- повишаване броя на децата, обхванати в целодневна организация на учебния ден;
- осигурен транспорт, столово хранене и медицински грижи;
- свободен избор и достъп на вида, формата и начина на реализация на децата и учениците;

- удовлетворяване интересите и потребностите на децата в свободното им време;
- разработване и участие в проекти, развиващи способностите и компетентностите на децата и учениците;
- стимулиране творческата изява на децата чрез организиране на конкурси, състезания, изложби, такива дейности, в които детето участва, водено от вътрешно убеждение и интереси – концерти, спектакли, експедиции, игри и др.;
- създаване на условия за участия в общински, областни, национални и международни конкурси, състезания, олимпиади, фестивали;
- усъвършенстване на екипната работа между учителите, преподаващи на ученици със СОП и другите специалисти /педагогически и непедагогически/ с цел задоволяване на индивидуалните потребности на всеки ученик;
- подпомагане кариерното ориентиране на учениците и започване на работа;
- поощряване с морални и материални награди изявени ученици, участвали в училищни и извънучилищни мероприятия;
- обогатяване на библиотечния фонд на училището – гарантиране на достъп до необходимата им информация и до глобалната мрежа.

Предизвикателства и възможности:

Изхождайки от философията на приобщаващото образование, че всяко дете, във всеки един момент от своя живот може да има нужда от подкрепа, Законът за предучилищното и училищното образование прави разграничение на видовете подкрепа за личностно развитие на обща и допълнителна.

3.6.1. Предизвикателства пред осигуряване на общата подкрепа

Училището, като институция, самостоятелно разработва и прилага цялостни политики за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, за изграждане на позитивен организационен климат, за утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищната общност, които се базират на идеите и принципите на приобщаващото образование. Общата подкрепа касае работата с деца и ученици, които срещат трудности в ученето, със специалните образователни потребности или други уважителни причини, както и деца и ученици, с проблемно поведение в училище, които тенденциозно нарушават правилата или не ценят училището като институция.

Основно предизвикателство пред осигуряване на общата подкрепа е нуждата навреме да се идентифицират и разпознаят трудности в ученето при децата и учениците. По този начин учителят може да реагира своевременно при първите признаци на затруднения в ученето на всяко дете, както и да отдели допълнително внимание на децата, които се развиват в конкретна област на знанието, спорта или изкуствата, така че те да разгърнат максимално своя потенциал.

Предизвикателства при оказване на общата подкрепа на личностното развитие на учениците:

- обмяна на добри практики между учителите и специалистите от ОДК – Ямбол;
- определяне на конкретни мерки за обща подкрепа само за отделни ученици;
- подобряване на партньорството с родителите;
- необходимост от достатъчен финансов ресурс за обезпечаване на общата подкрепа.

Общата подкрепа за личностно развитие се основава на анализа на информацията и наблюдението на обучението и развитието на всяко дете и ученик: знания, умения, отношения; силни страни и индивидуални нагласи по отношение на ученето; наличие на възможни рискови фактори; данни от диагностиката за училищна готовност; входно ниво по учебните предмети, ученическо портфолио и др. Това ще даде възможност да се достигне до всяко дете и ученик и да бъде подкрепен процеса на обучение и разгръщането на неговия потенциал.

3.6.2. Възможности за осигуряване на общата подкрепа

Общата подкрепа за личностно развитие, която се осигурява от детските градини, училищата и центрове за подкрепа на личностно развитие включва:

- екипната работа между учителите и другите педагогически специалисти;
- допълнително обучение по учебни предмети при условията на този закон;

- допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
- допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
- консултации по учебни предмети;
- кариерно ориентиране на учениците, осъществявано със специалисти по кариерно ориентиране в ОДК - Ямбол;
- осигуряване на дейности за занимания по интереси;
- библиотечно-информационно обслужване, чрез обогатяване книжния и картографски фонд и разширяване на достъпа до информация;
- грижа за здравето на учениците чрез осигурен лекарски кабинет и здравно лице;
- осигуряване на добри битови условия в общежитие за учениците от други населени места;
- поощряване на учениците с морални и материални награди;
- осъществяване на успешни дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
- ранно оценяване на потребностите чрез входните нива по предмети и превенция на обучителните затруднения, чрез дейности за тяхното преодоляване;
- логопедична работа.

3.6.3.Предизвикателства пред осигуряване на допълнителна подкрепа

- осигуряване на средства за специалисти - ресурсен учител, логопед и психолог;
- своевременно идентифициране на деца и ученици, за които има индикации, че са деца в риск, за да получат специализирана подкрепа;
- привличане на родителите като партньори за реализиране на поставените цели и мотивирането им за сътрудничество за подпомагане и облекчаване на психологическия климат в семейството;
- прогнозиране на приблизителния брой на децата със СОП чрез анализ на показателите от предходните години;
- осигуряване на средства за отпускане на допълнителни еднократни стипендии на учениците в риск от 12-ти клас по повод завършване на средното образование и бала на випуска.

Предизвикателство за екипа за подкрепа за личностно развитие в училището е да се извърши:

- идентифициране на силните страни на ученика, затрудненията на детето или ученика, свързани с развитието, обучението и поведението му, както и причините за тяхното възникване;
- реалистична оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика;
- изготвяне и реализиране на план за подкрепа;
- наблюдение и оценка за развитие на всеки конкретен случай;
- други функции, предвидени в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

3.6.4.Възможности за осигуряване на допълнителна подкрепа

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

- работа с дете и ученик по конкретен случай;
- психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения;
- осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали и методики и специалисти;
- предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
- ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици:

- със специални образователни потребности;

- в риск;
- с изявени дарби;
- с хронични заболявания.

С въвеждането на ЗПУО, групата деца, които ще се възползват от подкрепа е много по-висока от тази в досега действащите нормативни документи. Допълнителната подкрепа за личностно развитие се отнася до индивидуална и специализирана помощ за деца и ученици с комплексни нужди.

➤ **Дейности, които не могат да се извършат самостоятелно от всяко училище/детска градина, а изискват координирана общинска политика:**

Дейности, които не могат да се извършат самостоятелно от всяко училище/детска градина, а изискват координирана общинска политика:

- Осигуряване на средства за изграждане на достъпна архитектурна среда в училище/детска градина за деца с увреждания;
- Осигуряване на системни и целенасочени обучения на учителите по различните учебните предмети по отношение на методиката на обучение на деца със СОП;
- Учениците, които са много тежки случаи и е невъзможно да посещават учебни занятия да бъдат включени в обучения в центрове за личностна подкрепа; да бъдат извозвани от специализиран превоз; работа с родителите, която да е насочена към приемане проблемите на детето и пълноценно включване в живота;
- Съвместна дейност с: МКБППМН; ПИЦ, КСУДВ, РЦПППО; Дирекция „Социално подпомагане“; Отдел „Закрила на детето“; Детска педагогическа стая; неправителствени организации; Център за специално образование и подкрепа.
- Ресурсно обезпечаване със специалисти и финансиране;
- поддържането на материално-техническата база и оборудването на кабинети за психолога, логопеда и ресурсния учител на съвременно ниво.

2. Социални услуги в подкрепа на децата и семействата

Във връзка с чл.174 ал. 1 от ЗПУО подкрепата за личностно развитие на децата и учениците се осигурява от институциите в системата на предучилищното и училищното образование съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

Социалните услуги за деца и лица на територията на община Ямбол, извършващи превантивна, диагностична, рехабилитационна, корекционна и ресоциализираща работа с деца и ученици, педагогическа и психологическа подкрепа и прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците с увреждания /дейности, които се съдържат в чл. 49, ал. 1, т. 3, 5 и 6 от ЗПУО/, са следните:

ЦЕНТЪР ЗА ОБЩЕСТВЕНА ПОДКРЕПА „УСМИВКА“

Център за обществена подкрепа е форма на социална услуга, в който се извършват дейности, свързани с превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от резидентна грижа.

В центъра се извършват социално и психологическо консултиране на деца и семейства в риск, оценяване на родителски капацитет, посредничество в случаи на родителско отчуждение и конфликт при развод или раздяла, оценяване и обучение на кандидати за осиновители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми, реализиране на социални програми за деца и семейства в риск.

Дейностите в Център за обществена подкрепа „Усмивка“ са:

✓ Превенция на изоставянето – дейности насочени към: развиване на родителски умения за подобряване на грижата за бебетата и децата и превенция на negliжирането чрез форми на подкрепа и обучение за лица, полагащи грижа за деца в ранна възраст, и членовете на техните семейства, мултидисциплинарна работа с други институции имащи отношение към процеса.

✓ Превенция на насилието – подкрепата е насочена към детето, преживяло насилие, сиблингите (братя и сестри), родителя, който не е насилник. Може да включва също работа с родителя-насилник. Тя започва от първоначалния контакт с детето и семейството и преминава през оценката и изработването на конкретна терапевтична програма.

✓ Превенция от отпадане от училище – целта е да се намали броя на отпадащите от училище деца и млади хора, като повишат мотивацията и създадат положителна нагласа към училището и учебния процес. Екипната работа е насочена към детето, семейството и училището;

✓ Работа с деца с поведенчески проблеми - набор от дейности, които могат да се прилагат заедно, последователно или поотделно, в зависимост от установените от оценката нужди за подкрепа на детето и неговите родители, педагогическо и психологическо консултиране и психо-педагогическа, подкрепа на детето, развитие на социални умения на децата, като умения за общуване, самоконтрол, справяне с конфликти, асертивно поведение и др., които могат да се прилагат индивидуално или групово, педагогическа и психологическа подкрепа на родителите по проблеми, свързани с отглеждането, възпитанието и обучението на децата; улесняване връзката между децата и родителите и справяне с конфликти и кризи в отношенията им, подкрепа при справяне с поведенческите прояви на детето - възстановяване и позитивиране на взаимоотношенията между детето и семейството и значимите за него възрастни.

✓ Работа по деинституционализация и реинтеграция на деца - целта е да се осигури връщането на деца, настанени в алтернативна грижа в собственото семейство, когато семейната среда е безопасна и подходяща за развитието им. Планирането на услугите става в тясно сътрудничество и обмен на информация с ОЗД, като се търси активното участие на семейството. При осъществяване на дейности, насочени към дете извън семейна среда (в специализирана институция, социална услуга от резидентен тип), те се съгласуват с екипа, който се грижи за детето в социалната услуга. Това се осъществява чрез участие на ключовия специалист от ЦОП в мултидисциплинарния екип, изготвящ плана за грижи на детето.

✓ Обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от резидентна грижа - подготовка в умения за самостоятелен живот и подкрепа за успешна социална интеграция и професионална реализация на деца и младежи от специализирани институции/услуги от резидентен тип. Предоставяне на комплекс от дейности и услуги, насочени към повишаване автономността и развитието на уменията за самостоятелен живот на децата от институциите и в услуги от резидентен тип и за подкрепа на младежите, напускащи специализираните институции в прехода им към самостоятелен живот.

✓ Логопедична терапия и подкрепа в развитието на речта – корекция и развитие на речта, както и работа във връзка със социалната интеграция на деца в предучилищна и училищна възраст.

✓ Кампании – целта на дейността е запознаване на общността с работата на Център за обществена подкрепа, със значими проблеми във връзка с процесите на отглеждане и възпитание на децата и тяхното личностно развитие.

Центърът за обществена подкрепа разполага с функционално оборудвани кабинети и зали – логопедичен кабинет, два психологически кабинета, педагогически кабинет, зала за социална работа, зала по психомоторика, арт ателие, кабинет за социално консултиране и кабинет за провеждане на обучения на кандидат осиновители, дворно пространство, в което се провеждат групови работи по време на топлите месеци. Екипът на ЦОП, пряко работещ с децата се състои от педагог, специалист по релационна психомоторика, логопед, двама психолози, трима социални работника. Работата е организирана под формата на индивидуални консултативни сесии и групово работа, която се извършва както в кабинетна среда, на открито, така и мобилна работа по домовете, Детски градини и ясли, училища. Изготвят се седмични графици с индивидуален ден и час на потребителите.

Целите за организиране на работа в Център за обществена подкрепа са свързани с подкрепа на децата и тяхното личностно развитие, подкрепа и консултиране на родители и подкрепа на педагози от детските заведения и училища в град Ямбол.

За периода 2017 г. – 2018 г., са получили и получават услуги общо 185 деца, основни ползватели и 10 родителя, насочени с направление от Отдел „Закрила на детето“ при Дирекция „Социално подпомагане“, както и клиенти, сами заявили желание да ползват услугата.

Най – голям дял от случаите заемат заявките от родители във връзка с агресивно поведение на децата, нежелание за посещаване на училище и усвояване на учебния материал, преживяна психотравма, тежки и продължителни бракоразводни дела и родителско отчуждение, отглеждане на деца с генерализирано разстройство на развитието и др.

Броят на прекратените случаи за периода е общо 167 случая на деца и 7 случая на родители (дългосрочни и краткосрочни), по които е работено през отчетните години и са прекратени по различно време в годината. Най-голям дял заемат случаите на прекратяване на услугата поради успешно приключила работа и постигане на целите заложи в Индивидуалния план за грижи на детето. Следват смяна на местожителство, неспазване на клаузите по договора.

От Дирекция „Социално подпомагане“ са насочени 195 ползвателя - деца и родители, както следва:

1. За дългосрочни услуги – 181 случая;
2. За краткосрочни услуги – 14 случая;

Потребителите, сами заявили желание да ползват услугата са 31.

През периода са извършени 340 еднократни консултации на деца, техните родители и лица, полагащи грижи за деца. В това число влизат и обследванията на деца, с цел установяване на дефицит и бъдеща работа с детето. Заявките на родителите и специалистите са различни по своята същност, но по-често заявените проблеми са свързани с психо-емоционалното състояние на децата в различните възрасти, липса на концентрация, агресивно поведение, липса на мотивация за учене, заекване, говорни дефицити, безпокойство, тревожност, проблеми в социалните връзки и комуникацията, родителско отчуждение и др.

В център за обществена подкрепа се провеждат различни по своето съдържание и адаптирани за различните потребители групови програми, които в зависимост от индивидуалните потребности на децата и семействата са разработени и реализирани в следните групови програми:

- Група „Моят свят, нашият свят“ - форма на групова работа за деца с дефицит в символното на възраст между 7 и 11 г., психотични деца, които имат затруднения в общуването с връстници и трудно се вписват в училищна среда. Целите и задачи на груповата работа са преодоляване на дефицита в символното, разпознаване и изразяване на чувства и емоции, развитие на емпатия, подобряване на уменията за интегриране в среда от връстници, подпомагане на процеса на изграждане на идентификационни опорни точки. Използвани методи и средства са игри, стимулиращи въображението и експресивния изказ.

- Група „Спорт“ - целта на групата е децата да подобрят своя жизнен тонус, да развият физиката си, да се разтоварят от напрежението в ежедневието и да се забавляват. Спорта спомага и за повишаване на дисциплината, самочувствието и вярата в собствените възможности, за хармонично личностно развитие. Преди всичко спортните занимания са една доста добра алтернатива на компютрите и телевизионните игри, като Интернет пространството и комуникациите все повече отнемат времето на децата за нормални социални контакти и общуване с връстниците им.

- Група „Сръчко“ - целта на групата е посредством арт терапевтични техники да се повлияе върху емоционално - волевата сфера, върху поведението, върху междуличностните отношения и контакти, наподобяващи на тези извън групата. По този повод в групата освен деца със заекване ще вземат участие и две деца с нормален темп и плавност на речта.

- Група „Бърборино“ - групата е създадена с цел подобряване на социалната адаптация на децата в среда от връстници. Тя дава възможност да се наблюдава какви са затрудненията и поведенческите отклонения на децата когато са в група и да се работи за създаването на нови нагласи.

- Група „Лятна академия за деца“ - организирани занимания в Център за обществена подкрепа „Усмивка“ за деца с цел педагогическа помощ и подкрепа, образователно - занимателни дейности, осмисляне на свободното време, помощ за родителите. Целите, които се поставят са педагогическа подкрепа, хармонично личностно развитие, формиране на умения за работа в група, формиране на творчески умения, еко възпитание, осмисляне на свободното време.

- Група „Краставички с бодли“ - целта на групата е преодоляване на дефицити в символното, разпознаване и изразяване на чувства и емоции, развитие на емпатия, подобряване на уменията за интегриране в среда от връстници, подпомагане на процеса на изграждане на

идентификационни опорни точки. Групата е създадена за работа с деца с дефицит в символичното на възраст между 5 и 7 години, с цел успешна интеграция в училищна среда.

През периода на настоящия анализ са извършени следния брой консултации:

- Психологическо консултиране на деца и лица – 2662;
- Социално консултиране на деца и семейства – 1683;
- Сесии в салон по психомоторика и педагогическа подкрепа– 1943;
- Логопедична помощ и консултиране, говорна терапия – 1366 обучителни занимания.

Трудности и предизвикателства срещани в работата в Център за обществена подкрепа са:

- Отхвърляне на проблема с детето от страна на родителя – особено в случаите, в които в семейството се отглежда дете с генерализирано разстройство на развитието, хиперактивност и липса на концентрация в учебния процес, дълбоки психологически травми за детето по време на раздяла и развод, родителското отчуждение, negliжиране на здравето и личностното развитие детето и др.;
- Липсата на последователност в работата и консултативната дейност от страна на семейството;
- Невладеенето на български език на деца от различни етноси;
- Липса на мотивация на родители с нисък родителски капацитет за работа с тях и децата им.

Бъдещи тенденции и нови възможности в работа на Център за обществена подкрепа:

Ежегодно Центърът за обществена подкрепа прави анонимно анкетиране на родителите на децата, ползващи дейностите, с цел изследване на удовлетвореността от предлаганата услуга. След анализ на анкетите, става ясно, че Центъра е добре разпознаваем в общността, качеството на предлаганата услуга е на много добро ниво. Това води до все по-голямо желание от страна на родителите да ползват услугата.

Добра перспектива е разширяване обхвата на работа с детски и учебни заведения, провеждане на съвместни екипни мултидисциплинарни срещи по случаи на деца, ползватели на услугата или бъдещи такива. Провеждане на съвместни супервизии с педагогическия персонал от съответното заведение с цел запознаване с особености на детето и насоки за съвместна работа, което ще доведе до заимстване на практики способстващи за хармоничното личностно развитие на децата от предучилищна и училищна възраст.

Използване на алтернативни методи и среда за провеждане на групова и индивидуална работа, чрез използване на открити части в дворното пространство на Комплекса, чрез благоустрояването му и формирането на кътове в зависимост от потребностите на децата и тяхната специфика.

ДНЕВЕН ЦЕНТЪР ЗА ДЕЦА С УВРЕЖДЕНИЯ „ДЪГА“

Дневният център за деца и младежи с увреждания е комплекс от социални услуги, базирани в общността и предоставяни в среда близка до семейната. Цялостното обслужване на децата и младежите през деня е свързано със задоволяване на ежедневните здравни, образователни и рехабилитационни потребности, предоставяне на храна, както и организация на свободното време, лични контакти и социални умения. ДЦДМУ предоставя целодневни и полудневни услуги, в зависимост от конкретните потребности на децата. Разполага със специализирано оборудване и обзавеждане.

Центърът е алтернативна форма на грижи, предоставяща на потребителите възможност да получават качествени специализирани услуги и помощ, насърчаващи интегрирането им в общността и подготовката им за независим живот. Осигурява включваща, приемаща и стимулираща развитието среда, за постигане на равни възможности и участие на децата с проблеми в развитието. В същото време ползването на услугата дава шанс на родителите да се включат по-активно в обществения живот, да се реализират професионално и да преодолеят социалната изолация, на каквато често са подложени, а също и да получат необходимата професионална подкрепа и помощ в отглеждането на детето си.

Основните дейности в ДЦДМУ целят ограничаването на социалната изолация, в която се намират децата с увреждания. Процесът на социална интеграция е стъпаловиден и включва реализация на разнообразни програми, съобразен с конкретните нужди на потребителите.

- Възпитателните дейности са индивидуални, активни, гъвкави и адаптирани към специфичните нужди на детето. Извършват се в следните насоки: общо възпитание, специфични възпитателни дейности, социализация, спортни дейности и свободно време.

- Обучителни дейности – занимания по роден език, психомоторни занятия, занимания за придобиване на математически познания, музикални занимания, рисуване, приложни дейности, занимания за речева активност, интегрирано обучение.

- Терапевтични дейности – изготвя се психотерапевтичен план, който създава необходимите условия за социална интеграция на детето с увреждане. Психотерапевтичните грижи се основават на отношенията и се конкретизират чрез индивидуални психотерапии и терапевтични знания, психомоторно и говорно възпитания, кинезитерапия.

- Специализираните педагогически дейности са съобразени с индивидуалните възможности на децата с увреждания и са средство за формиране на автономност в рамките на детския потенциал.

- Индивидуални и групови занимания за овладяване на социални умения, умения от ежедневиия живот и умения за работа в структурирана среда, във връзка с подпомагане адаптацията на децата при посещения в масови детски градини и училища.

- Психологическа подкрепа – работа в индивидуални и групови консултации с децата за първоначална психологическа оценка на потребностите, обследване на нервно-психическото развитие (НПР) и работа за подобряване на цялостното психо-емоционално състояние на всеки потребител.

- Логопедична терапия – в индивидуални консултации с децата се осъществява диагностична, корекционно-възпитателна, превантивна и консултативна дейност за всички видове комуникативни нарушения. Формиране и развитие на комуникативни умения, умения за общуване и социално взаимодействие, обучение в алтернативни методи на комуникация – изразяване на емоции и нужди или желания с жест, показване с ръка или очи, съпроводен с характерен лицеизраз. Работа върху развитие на фината моторика, подобряване на концентрацията на вниманието, логоритмика и музико-терапия.

- Рехабилитация, ЛФК, лечебен масаж – изготвяне на програма за ЛФК, масажни процедури, упражнения за корекция на походка или стойка на тялото, за регулиране на обездвижване или йога – техники за понижаване на двигателната тревожност и възбудимост. Работа за подобряване на цялостното физическо и двигателно развитие.

Главните приоритети на възпитателните, обучителните, терапевтичните и специализираните педагогически дейности са постигане на практическа и социална автономност и развитие на познанието и интелектуалния потенциал на децата с увреждания. В зависимост целите и задачите на конкретната дейност се избира индивидуален или групов начин на работа, както и комбинация от двата метода, като единият е с допълващ ефект. Децата се организират в групи. Броят на децата в групите се определя с оглед на големината на пространството, което се използва, възрастта и специфичните потребности на потребителите, дейностите, в които участват потребителите. Структурирането на групите се подчинява на следните критерии: режим, вид и степен на увреждането, възраст. Тези критерии са съобразени максимално с хармоничното функциониране на групите, мястото, което може да заеме детето, равнозначност между индивидуалния план за грижа и годишния план на групата.

Дневен център за деца и младежи с увреждания разполага с функционално оборудвани кабинети и зали - логопедичен кабинет, зала по психомоторика, стая за отдых на потребителите, трапезария с допълнително помещение, два педагогически кабинета, рехабилитационна зала, санитарни възли и офиси.

Мултидисциплинарният екип включва психолог, логопед, социален работник, рехабилитатор, медицинска сестра, двама педагози и двама възпитатели. Работата е организирана под формата на индивидуални и групови консултации, която се извършва, както в кабинетна среда, така и на открито.

Целите на организация на работата в Центъра са свързани с: подкрепа на децата и тяхното личностно развитие; подкрепа и консултиране на родителите; осигуряване предлагането на достъпни, качествени и съобразени с нуждите на потребителите услуги; превенция на социалната

изолация на децата с увреждания и техните семейства; подкрепа за социална интеграция на децата с увреждания и активното им включване в общността; осигуряване на постоянна и качествена грижа за максимално развиване на потенциала и качествата на децата; подготовка на децата с увреждания, според възможностите и ресурса им за самостоятелен живот; гарантиране на равнопоставеност за децата с увреждания; повишаване на информираността на местната общност по проблемите и възможностите за развитие на децата с увреждания и семействата им.

Дейности за реализиране на заложените цели:

При работата с потребители в ДЦДМУ се спазват принципите на индивидуалния подход, зачитане на личните убеждения и предпочитания, принцип на доброволното участие, партниране, конфиденциалност. При започване на работата по нов случай, всеки потребител получава информация за предлаганите услуги и начина на работа според индивидуалните потребности на детето. Търси се активното участие на родителите и семействата на децата в процеса на планиране на социалните услуги, с цел осигуряване на качеството на предоставяните услуги и активното включване на децата с увреждания и техните семейства в живота на общността.

За децата под формата на индивидуални консултации, групови занимания, изнесени обучения и ателиета се предоставят следните дейности:

- индивидуални и групови занимания за овладяване на социални умения, умения от ежедневието и умения за работа в структурирана среда, във връзка с подпомагане адаптацията на децата при посещения в масови ЦДГ и училища;
- психологическа подкрепа;
- логопедична терапия;
- педагогическа подкрепа;
- рехабилитация, ЛФК, лечебен масаж;
- трудотерапевтични и арттерапевтични занимания за развиване на концентрацията, устойчивост на вниманието, проследяване на последователност на действията, умения за работа под инструкция, развиване на фина и груба моторика, а от там подкрепа за развиване на реч и говорни умения според ресурса на всяко дете индивидуално;
- рехабилитатор и медицинска сестра - работят съвместно относно закаляването и развиване на умения за изграждане на навици за поддържане на лична хигиена и личен тоалет; медицинската сестра разработва план за здравословен режим за всяко дете индивидуално и задоволяване на специфичните му потребности – закаляване, подходящ режим за включване в занимания и последваща почивка в зависимост от заболяването и нуждата от прием на лекарства;
- развиване на знания и умения придобити в училище или в детска градина през занимания, съобразени с ресурсите и индивидуалните възможности на децата;
- развиване на знания и умения за самостоятелен живот, според възможностите на детето – работа върху познания по български език и математика, околна и природна среда, здравна и сексуална култура, както и тренинги и групови занимания, свързани с развиване на умения, приложими в реални ситуации – в училище, в магазина, в обществени сгради;
- работа върху развиване на умения за общуване във формална и неформална среда;
- развиване на умения за самостоятелно хранене, според ресурса на детето;
- развиване на умения за самостоятелност при поддържане на лична хигиена, тоалет и здравословен режим на сън и бодърстване, според възможностите на детето;
- относително самостоятелно пътуване с транспорт (т.е. без присъствието на лице от семейството, само с подкрепата на специалист от екипа).

Груповите занимания се провеждат под формата на Ателиета , в които взимат участие всички потребители на услугата:

- Ателие Психомоторика „Тонус, поза, моторика“ – включва курс от специални занятия, сюжетно – ролеви игри, занимания пред огледалото. Насочено е към развитието и корекцията на различни страни от психиката на детето. Всяко занятие включва ритмика, колективни игри и танци. Занятията се състоят от три фази – снемане на напрежението, което се постига чрез различни варианти на бягане, ходене, имащи социометрично значение; сюжетно – ролеви игри, драматизация на приказки, като се използват меки модули; заключителна, затвърждаваща чувството на принадлежност към дадена група. Използват се различни танци и игри. Ателието се реализира два пъти седмично, като се провежда от педагог и логопед. Целевата група са деца от 2 до 18 години. През отчетния период в Ателието са включени всички потребители на ДЦДМУ.

- Ателие „Работилничка за разни неща“ – участниците имат възможност да се запознаят с различни видове приложни изкуства, материали и техники на изпълнение. Включени са различни дейности развиващи въображението, активността, уменията за самостоятелно справяне със задачите, усъвършенстване на фината моторика. Целта на Ателието е чрез изкуството участниците да получават нови знания, да усвояват умения за общуване със себе си и околните. Да се научат да творят, да вярват в способностите си и да се развиват според наличния ресурс. Чрез събирането на природни материали се обогатява познанието за околната среда, дава се възможност за активно участие в целия работен процес. Участвайки в ателието се придобиват умения за работа в екип, умения за работа под инструкция, групово взаимодействие. Целта е децата, които участват да бъдат насърчавани максимално самостоятелно да изпълняват предложените им занимания, без значение от крайния резултат. Ателието се реализира два пъти седмично, като се провежда под ръководството на психолог и педагог.

- Ателие „Арлекино“ – целта е да се събуди и провокира музикално – творческата енергия на всички участници и включването им в различни теми и упражнения включващи: слушане на музика, пеене, свирене, танцуване, рисуване в групови занимания, игрови упражнения с музикални техники. Подобряване на самооценката, овладяване на поведението, снижаване на тревожността, засилване на връзката с реалността и засилване на физическата и емоционалната стабилност на потребителите. Ателието се реализира два пъти в седмицата, провежда се под ръководството на логопед и педагог. Участници са всички потребители на ДЦДМУ.

- Ателие „Приказки“ – целта е чрез приказката да се стимулира и развие мисленето и въображението на децата. Участниците имат възможност да се запознаят с популярни детски приказки, с различни техники на изобразяване на приказните герои. Възможността да бъдат нарисувани помага на участниците да развият важни мисловни процеси и да открият щастието да създаваш и твориш сам. Ателието има за цел да подпомогне участниците да разпознават и назовават чувствата си, да предават смисъл на преживяванията си по – лесно да се справят със страховете и вътрешните конфликти. Провежда се два пъти в седмицата, под ръководството на психолог и педагог.

- Ателие „Автогенен тренинг – йога терапия“ – ателието дава възможност за пълна релаксация на цялото тяло и освобождаване на негативни мисли и натрупано напрежение. Цели се стабилизиране двигателното поведение на детето, сваляне нивото на психофизическо напрежение, подобряване на психо – физическия тонус, подобряване на дисфункцията на тялото в неговата двигателна и релационна експресивност. Провежда се два пъти в седмицата. Водещи са медицинска сестра и рехабилитатор.

- Ателие „И аз го мога“ – работи се за изграждане на хигиенни навици у децата и придобиване на умения свързани с дейности от ежедневието. Целите са: подпомагане функционалната независимост на децата, изграждане и формиране на хигиенни навици, изграждане на самостоятелност при самообслужване, тоалет и др. Провежда се два пъти в седмицата, води се от медицинска сестра и рехабилитатор.

В резултат от работата под групова и индивидуална форма при децата се наблюдава по-добро междуличностно взаимодействие и поносимост, снижаване на емоционалното напрежение, формиране на полезни знания и умения, подобряване на когнитивното развитие. През 2017 г и 2018 г. пет от децата, потребители на ДЦДМУ са подготвени за по – лесна адаптация при посещенията си в масова детска градина, две от децата успешно се интегрираха в начален етап на училищното образование.

Потребителите на социални услуги в ДЦДМУ „Дъга“ са с тежки и множество увреждания, в ежедневието си те се нуждаят изцяло от присъствието на възрастен, като тази нужда се задълбочава с възрастта. При децата с тежки и множество увреждания е важно да се има предвид, че адаптацията към дадена среда и ритъм на натовареност и почивка е изключително бавен и нетраен във времето процес, тъй като цялостното функциониране на невро - психичните процеси е нарушено, най-ранни резултати относно адаптацията биха били възможни след период от 6

месеца до 1 година, а по отношение на придобиване на дадено умение – след поне 2 години непрекъсната работа и то при относително постоянен ритъм, естествено в зависимост от възможностите на конкретния случай.

Като външни консултанти на граждански договор към ДЦДМУ през отчетния период работят лекар – физиотерапевт и лекар – психиатър, които консултират медицинската сестра, относно приемането на лекарства от потребителите и рехабилитатора, относно честотата на рехабилитационните процедури.

Предизвикателства пред екипа от специалисти, които работят в ДЦДМУ

Натрупаният опит от досегашната работа на екипа на ДЦДМУ с потребителите и техните родители разкри някои трудности и предизвикателства, които с времето биха могли да се преодолеят в интерес на личностното развитие на децата: привличането на родителите като партньори за реализиране на поставените цели в Индивидуалния план; мотивацията на родителите да изпълняват дадените от специалистите препоръки и насоки за грижи на детето у дома; погрешните очаквания на родителите от страна на специалистите свързани с характера на предоставените от ДЦДМУ услуги; липсата на информираност от страна на родителите за спецификата на заболяванията на техните деца

През отчетния период в ДЦДМУ са постъпили 10 заявки от родители за ползване на услугата, които са в процес на изчакване поради превишения капацитет на Центъра.

ЦЕНТЪР ЗА СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ /ЦСРИ/

Центърът за социална рехабилитация и интеграция е комплекс от социални услуги, чиято цел е подкрепа на индивидуалното развитие, поддържане и придобиване на нови способности и самостоятелност на лица с различни вид и степен на увреждане, както и подкрепа на лица от различни рискови групи, чрез целенасочени дейности за интеграция и превенция на социалното изключване.

Потребители на социалната услуга са деца и пълнолетни лица в риск от социално изключване, както и техните близки, деца и пълнолетни лица с различни видове увреждания, емоционално - поведенчески проблеми и девиантно поведение, нарушения в развитието, деца и пълнолетни лица с различни форми на зависимост, деца и пълнолетни лица жертви на различни форми на насилие и експлоатация. Децата и пълнолетните лица ползват дейностите и програмите (индивидуални или групови) почасово – всеки ден или няколко пъти в седмицата/месеца в зависимост от индивидуалните им потребности.

Услугата ЦСРИ включва разнообразни консултативни, терапевтични и рехабилитационни дейности, насочени към създаване, поддържане и разширяване на социалните умения, както и обучение за водене на самостоятелен начин на живот. Терапевтичните, консултативните и рехабилитационните дейности се осъществяват от специалисти – социални работници, психолог, логопед, трудотерапевт, рехабилитатор и медицинска сестра, които съдействат и подкрепят децата, родителите им и разширения семеен кръг посредством индивидуални и/или групови занимания. Чрез дейностите се извършва оценка на потребностите на децата от подкрепа, изготвят се индивидуални програми и планове за предоставяне на услугата с цел преодоляване на проблемите в личностното им развитие, както следва :

1. Индивидуална трудотерапия за формиране на нови умения в ежедневните дейности и битовия труд; формиране на нови умения в творческите дейности /рисуване, приложни изкуства/; нови знания и умения в познавателната сфера, формиране на морално-волеви качества/търпение, преодоляване на трудности, постигане на обща цел; повишаване на самооценката и самочувствието; подобряване на психо-емоционалното състояние; социално включване.

2. Груповата трудотерапия се провежда под формата на ателие „Акварел“ и включва дейности насочени както за личностното израстване на децата, така и за тяхната социална адаптация и вградимост. Развиване, възстановяване, трениране на двигателни, познавателни, сетивни умения. Формиране на морално-волеви качества – активност, търпение, последователност, постигане на цел, толерантност и др. Чрез действие и опит се формират социо-комуникативни умения: умения за работа в група – общуване и социално взаимодействие, развиване на способностите за интерперсонални отношения между децата; емоционално себеизразяване и освобождаване, личностно осъществяване, творческо преживяване.

3. Обучение в „Независим живот“ на децата с трайни увреждания цели формиране на умения за самостоятелно функциониране в ежедневието, разширяване на знанията и опита, повишаване на личностната автономност, снижаване на тревожността и стреса, породени от заболяването, преодоляване на изолацията и социална интеграция. Провеждат се занимания по ориентиране и придвижване в малкото и голямото пространство, преодоляване на хиподинамията – работа в зала и на открито, с топка; формиране на умения за тактилно обследване, развитие на тактилност, фина моторика и общопознавателни умения /незрящи/, както и развитие на здравите сетива.

4. Индивидуалната логопедичната терапия цели преодоляване затрудненията във формирането и развитието на речта, преодоляване на артикулационните нарушения, повишаване на комуникативните умения, развитие на моторика (фина и груба), фонематичен слух, подобряване и развитие на писмена и четивна техника. Чрез различни техники и прийоми се преодоляват проблемите свързани с граматически правилният строеж на изречението, темпа, ритъма и плавността на речта (при заекване, запъване, прекалено бързо или прекалено бавно говорене), овладяването на процесите писане, четене, смятане и се постига възстановяване на езиковата система при децата.

5. Груповата логопедична работа се провежда под формата на Ателие „Разкажи ми, напиши ми.“ и включва дейности за обогатяване на познавателни умения, на устната и писмена реч, на опита и знанията за приказки, легенди, митове, народни умотворения. Приобщаване към културните ценности на различни народи, както и развитие на комуникативни и социални умения.

6. Психологическата подкрепа се реализира чрез консултиране и различни терапевтични дейности, съобразно индивидуалните потребности на децата и семействата им, ползващи услугата. Насочена е към подобряване на психо-емоционалното състояние, изграждане на устойчивост при наличие на постигнати резултати. Тя е изключително важна при децата за правилно формиране на личността, развитие на социална функция. Въведението на личността към консултативния процес има за цел изграждане на хипотеза за произхода на проблемите, а след това - в корекцията на психо-емоционалното и физическото състояние, в контекста на общите цели. На по-късен етап от процеса - да се консолидират резултатите, постигнати от подготовката на децата за самостоятелност и независим живот.

7. Медицинската рехабилитация в ЦСРИ включва дейности по кинезитерапия и физикална терапия, които се извършват съобразно назначенията на лекар физиотерапевт. Дейността се провежда индивидуално и групово с деца с временни травми, хронични заболявания и трайни увреждания от рехабилитатор и медицинска сестра като се цели: психоемоционална стабилизация на децата, оптимално възстановяване на опорно двигателния апарат и възстановяване и поддържане в добро състояние на всички жизнени функции .

8. Здравните грижи за децата и родителите им се предоставят индивидуално чрез консултации от медицинска сестра и групово под формата на здравни беседи. Чрез дейността се повишава здравната култура, усвояват се нови знания и умения при отглеждането на децата. Чрез споделяне и общуване между родителите се обменя опит и знания за подобряване здравната грижа за децата.

9. Работа с родители на деца с проблеми в развитието – Чрез специализирани консултации от екип ЦСРИ родителите се подкрепят за справянето с практическите проблеми при отглеждането, възпитанието и обучението на децата им. Дават се препоръки за мерки за подкрепа в домашна среда.

Центърът разполага с кабинет на социалните работници, зала за игрова терапия, кабинет на логопеда, кабинет на психолога, зала за ЛФК, физиотерапевтичен кабинет, медицински кабинет, зала за занимателна трудотерапия, зала за функционална трудотерапия, фитнес зала и компютърна зала, три санитарни възли и офиси. Всички те са оборудвани с необходимите мебели и пособия за работа с потребителите.

Подкрепящите дейности се предоставят в две форми: на място в ЦСРИ и мобилна услуга в ЦНСТДУ, ЦНСТМУ.

Във връзка с поставените цели за подкрепа на децата в пълноценното им развитие акцент през 2018 г. бе поставен върху:

- Работа с детето според неговите потребности и възможности за благоприятно повлияване на личностното му развитие: създаване на включваща, приемаща и стимулираща развитието среда, при отчитане на рисковите фактори; създаване на оптимални условия за корекционно-компенсаторна и интеграционна работа с децата потребители на услугата; съдействие за развитие на потенциала на децата с увреждания и възможностите им за социална интеграция; съдействие за придобиване и развитие на полезни навици и умения и постигане на личностна и социална автономност.

- Оказване подкрепа на родителите, както за подобряване на родителските им умения, така и за по-добри постижения в рехабилитационните и терапевтичните дейности;
- Подкрепа на деца - повишаване на личен и социален опит и преодоляване на проблемите породени от трайното настаняване/ отглеждане в институции, за реинтеграцията им и създаване на подходяща среда, близка до семейната, за придобиване на умения за самостоятелен живот.

Реализирани дейности по заложените цели през 2018 г.: проведени са индивидуални рехабилитационни, терапевтични и консултативни дейности с децата потребители на услугата, групови рехабилитационни и терапевтични занимания с децата потребители на услугата, групови дейности с децата по програма „Социална рехабилитация“.

През 2018 г в ЦСРИ са обслужени, съгласно издадени направления от Д„СП“, гр. Ямбол - 111 деца от следните възрастови групи:

- Възрастова група от 3 до 6 години – 21 деца;
- Възрастова група от 7 до 14 години – 61 деца;
- Възрастова група от 15 до 18 години – 29 деца.

От обслужените деца за 2018 г със СОП са 5 деца, с хронични заболявания – 60 деца, с увреждания – 7 деца, с говорни и емоционално поведенчески проблеми в развитието – 39 деца. За същия период са приети 60 деца, а са приключени - 56 деца. Като причина за приключването на работните случаи са изтекли договорни отношения - 50 деца и получени заявления от родители с посочени семейни причини и промяна в обстоятелствата.

- В медицинска рехабилитация са включени 57 деца. Провеждани са лечебни програми назначени от консултант – физиотерапевт на място в ЦСРИ и в ЦНСТДУ. Консултирани са родителите на децата включени в подкрепящата дейност за мерки в домашна среда, както и специалистите от ЦНСТДУ за насоки и мерки в обичайна среда.
- Деца включени в трудотерапия за създаване и развитие на умения в ежедневните дейности, чрез действие и опит постигане на личностното развитие – 50 деца.
- Деца включени в обучение „Независим живот “ - 1 незрящо дете.
- Деца включени в логопедична терапия – 38 за повишаване на комуникативните умения, работа с родителите на децата и указания за изпълнение на задачи в домашни условия.
- Деца включени в психологическо консултиране - 39 за преодоляване на психо-емоционални проблеми, разстройство в поведението в училищната и семейната среда. Оказвана е психологическа подкрепа и на родителите за повлияване състоянието на децата.
- Деца включени в здравно консултиране – 30; Провеждани са консултации и с родителите на децата, както и с разширения семеен кръг за повишаване на здравната култура и грижи за децата.

Постигнати резултати от екип в ЦСРИ в подкрепящите дейности:

- социално консултиране – 1170 сесии;
- социално консултиране – 170 консултации с родители;
- психологическа подкрепа - 674 сесии;
- здравно консултиране - 120 сесии;
- здравно консултиране - 70 консултации с родители;
- логопедична терапия - 651 сесии;
- трудотерапия – индивидуални 561 сесии-; Консултирани са и родителите на децата в рамките на терапевтичния процес;
- проведени обучения през отчетния период по „Независим начин на живот“ - 53 сесии;
- медицинска рехабилитация - проведени са общо 847 индивидуално физиотерапевтични комплекса, включващи: лечебен физиотерапевтичен комплекс – 740 бр. и лечебен масаж – 107 бр.

Групови дейности и мероприятия на подкрепа, за отчетния период.

- Брой проведени групови сесии с деца – 474;
- Ателие „Акварел“ -171 сесии;
- Ателие „Разкажи ми, напиши ми!“ - 30 сесии;
- Медицинска рехабилитация - групова работа с деца - 238 сесии;
- Здравни грижи - групова работа с родителите на децата - 35 сесии на теми: „Най- честите симптоми на дехидратация“, „Здрави и жизнени през пролетта“, „Да се предпазим от настинка и грип по естествен начин“, „Студова алергия“, „Пирамида на здравословното хранене“, „Здравословното хранене с/у пролетната умора“, „Влияние на физическата активност върху човешкото тяло“, „Внимание! Пролетни алергии“, „Моята храна-моето здраве“, „Пролетта-сезон на кърлежите“, „Сезонни алергии“, „Как да останем здрави през есента“, „Превенция на затлъстяването“, „Остеопороза“, „Респираторни инфекции“, „Как да се предпазим от настинка и грип по естествен начин“, „Наднормено тегло и затлъстяване“, „Похапването набързо може ли да бъде здравословно“, „Моята храна-моето здраве“, „Наднормено тегло и затлъстяване“, „Закалителни процедури“, „Изграждане на добър имунитет“, „Влияние на физическата активност в/у човешкото тяло“, „Подготовка на имунната система за есента“, „Сколиоза при децата“, „Движението-извор на здраве, сила и добро настроение“, „Слънчев и топлинен удар-първа долекарска помощ“, „Първа помощ при ухапване от насекоми“, „Слънчева алергия“, „Правила за правилно хранене“, „Хелиотерапията, като средство за лечение“, „Хроничната умора - най-често срещаната, особено в горещините“ и „Лятото-сезон на хранителните отравяния“.

Посредством подкрепящите дейности в ЦСРИ се преодоляват последици от увреждания, подобряват се здравословно състояние, комуникативните умения, психо-емоционално състояние на децата, обогатяват се знания и умения за човека и заобикалящата го среда, повишава се личен и социален опит. При работата с децата и семействата им в ЦСРИ стои предизвикателството родителите да бъдат мотивирани и по-активни в партньорския процес със специалистите за осигуряване специфичните потребности и подкрепа на личностното развитие на децата.

ОБЩНОСТЕН ЦЕНТЪР – ЯМБОЛ ЗА ИНТЕГРИРАНО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ НА ДЕЦА И СЕМЕЙСТВА В РИСК

Проект „Предоставяне на услуги за ранно детско развитие в Общностен център- Ямбол“ се реализира от Община Ямбол по ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 година, съфинансирана от Европейски съюз чрез Европейски социален фонд.

В Общностен център - Ямбол се предоставя превантивна и корекционна дейност от специалисти – логопед, психолог, специален педагог, кинезитерапевт, педиатри, медицински сестри, акушер, социални работници, медиатори.

Дейността в услугите /„Ранна интервенция на уврежданията“, „Индивидуална педагогическа подкрепа за деца с увреждания“, „Предоставяне на психологическа подкрепа и консултиране на бъдещи и настоящи родители за формиране и развитие на родителски умения; Семейно консултиране и подкрепа; Индивидуална и групова работа с деца и родители, включително и с деца и родители, които не са от уязвими групи, с цел посещаване на детска градина“, „Подкрепа за осигуряване на здравна детска консултация и дейности по превенция на заболяванията“, „Допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност на децата за равен старт в училище“/ е насочена към обследване, диагностика, подкрепа, консултиране и коригиране на различни езиково-говорни, психомоторни нарушения и психологически състояния; обучителни трудности, задръжка в емоционално и поведенческото развитие при децата, ограничени когнитивни, волеви и емоционални способности, консултиране по различни казуси, изграждане на социални умения; специални умения у родителите за отглеждане на деца с увреждания до 7 годишна възраст от уязвими групи и техните семейства от Община Ямбол.

В Общностен център - Ямбол функционират специално обособени и оборудвани кабинети - логопедичен кабинет, психологичен кабинет, кабинет на специален педагог, зала за кинезитерапия, медицински кабинет, кабинет за социално консултиране и работа, в които се предоставят

дейности за подкрепа и подпомагане ранното детско развитие на деца от 0 до 7 годишна възраст, техните родители, както и за консултиране на бъдещи родители.

Услугите в ОЦ – Ямбол се предоставят под формата на работа на място в центъра и под формата на мобилна работа чрез мобилни екипи в дома на потребителите и в детската градина (ДГ „Валентина“, ДГ „Пламъче“, ДГ „Радост“, ДГ „Слънце“, ДГ „Свобода“, ДГ „Щастливо детство“, ДГ „Пролет“, ДЯ „Мечо пух“, ДЯ „Щурче“, предучилищни групи към училищата ОУ „Йордан Йовков“ и ОБУ „Д-р Петър Берон“), която посещава детето по предварително изготвен график.

За 2018 г. във връзка с подкрепа на личностното развитие на децата, екипът на ОЦ – Ямбол си постави следните цели:

- Работа с детето, според неговия индивидуален потенциал и създаване на благоприятни условия за развитието му;
- Формиране и повишаване на родителски умения;
- Превенция на изоставането;
- Превенция на изоставянето;
- Подкрепа за успешна интеграция в първи клас на деца с увреждания и на деца от рискови групи, деца-билингви;
- Превенция на детската заболеваемост;

Дейности за реализиране на заложените цели през 2018 г.:

- организиране и реализиране на групови и индивидуални дейности за родители чрез беседи, дискусии, групи за взаимопомощ и подкрепа, презентации, демонстрации; подкрепа в развитие на умения у родителите да полагат грижи за деца с увреждания;
- включване в групови дейности – тематични събития (хепънинг, празници по изготвен календар на мероприятията в ОЦ), работилнички, арт ателиета, ролеви игри, театрално студио и индивидуални терапевтични и консултативни дейности за деца;
- домашни посещения и демонстрация на място в дома и проучване на семейната среда;
- посещения на обекти с културно - историческа значимост;
- дейности на открито и сред природата;

През 2018 г. в ОЦ – Ямбол са постъпили 418 деца и родители за работа в услугите, както следва:

Услуга 1: 40 деца и родители за работа с психолог, логопед, кинезитерапевт, социален работник, педиатър - за пряка работа с деца с увреждания и техните семейства, включително рехабилитация и дейности по консултиране, обучение, мобилна работа с детето в неговия дом ;

Услуга 2: 21 деца (От които 12 деца билингви и 9 деца със СОП) за работа със специален педагог във връзка с успешната интеграция в първи клас в масовото училище и постигане на равнопоставеност в обществото;

Услуга 3: 297 деца за работа с психолог, педиатър, акушер, медицинска сестра, социален работник - за психологическа подкрепа и консултиране на бъдещи и настоящи родители за формиране и развитие на родителски умения; семейно консултиране и подкрепа; подкрепа на семействата в грижата за децата; справяне със семейни проблеми, създаване и развитие на умения и ресурси за пълноценно социално включване и реализация;

Услуга 4: 29 деца за консултации с медицински лица – педиатър, медиатор и медицинска сестра за здравна детска консултация и дейности по превенция на заболяванията

Услуга 5: 30 деца за допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност и развиване на ключови умения и способности за успешна адаптация в училище (включване в лятно училище).

Резултати от работата на екипа:

В резултат на реализирането на дейностите в Услуга 1 „Ранна интервенция на уврежданията“ през 2018 г. е извършена корекционна и консултативна дейност. Специалистите в услугата са работили и консултирали деца и родители, както следва : кинезитерапевт – 3 групови и 123 индивидуални кинезитерапевтични занимания, педиатър- 144 индивидуални консултации, логопедична корекционна дейност – 501 индивидуални, 196 групови дейности с деца с езиково-говорни разстройства и 35 групови дейности с родители за ефективно подпомагане и

упражнения с децата в дома , психолог – 95 индивидуални консултации с деца и 6 индивидуални консултации с родители и соц. работник – провел 12 групови дейности и 86 индивидуални с родители, в зависимост от специфичния случай на детето и потребностите на родителите. Родителите са получили насоки за работа с детето си в дома.

Мобилният екип на услугата е извършил 90 домашни посещения през 2018г. с цел проследяване развитието на детето и оказване подкрепа на семейството за отглеждането му. Общ брой прекратени случаи за 2018г. – 59, в това число и случаи от 2017г. В ДГ „Щастливо детство“ бе изнесена беседа от екип специалисти (кинезитерапевт, психолог, соц. работник) на тема „Здравословен начин на живот“. По отношение на индивидуалната работа с деца се набляга на развитие на умения за справяне в ежедневието.

Други групови дейности, с цел подкрепа за родителите: „Група за самопомощ с цел обмяна на опит и информация между родители на деца със сходни специфики“ (преобладаваща нужда от подкрепа към родители на деца с бронхиална астма и насоки за работа в домашна среда); „Арт-ателие“ за деца и родители, с цел насърчаване взаимодействието помежду им и изграждане на дълбока емоционална връзка; „Функции на езиково-говорната система, равнища на говорното развитие и видове упражнения, които се използват по време на корекционна работа и упражнения за домашна работа“, „Какво е логопедично занятие – структура“;

Най-чести причини, поради които родителите се насочват към психологическа подкрепа са съмнения за изоставане в развитието и поради поведенчески затруднения на детето – агресивност, автоагресивност, хиперкинетичност, дефицит на внимание.

В резултат на работата на Услуга 2 „Индивидуална педагогическа подкрепа за деца с увреждания“ през 2018 г. броят на новоприетите деца е 21, от които 12 деца – билингви и 9 деца със СОП. Специалният педагог в услугата е провел общо 574 индивидуални консултации и 53 броя групови дейности, от които 43 с деца с езиково-говорни нарушения; 350 индивидуални консултации с деца със СОП, специфични разстройства на развитието, отклонения в спектъра на детския аутизъм, както и деца от етнически малцинства, подлежащи на записване в първи клас. Специалният педагог е провел индивидуална работа с 12 деца билингви, за които българският не е майчин език. За децата се организират индивидуални и групови занимания за овладяване на български език. С родителите се организират групови дейности и се дават насоки за работа с децата в домашна среда. С родители на деца със СОП са проведени 10 групови дейности. Сформирана е и група от родители на деца със съмнение за отклонения в спектъра на аутизма, с цел изграждане или повишаване на уменията им за комуникация и взаимодействие с децата. Специалният педагог подпомага децата в изграждането на социални умения, с цел успешна интеграция в масовите училища в първи клас. Подпомага адаптацията на децата в училищната среда през първата година в училище. Причините за напускане на услугата са навършване на седем годишна възраст, постигане на целите , заложи в индивидуалния план на детето, както и промяна в семейните обстоятелствата.

В резултат на работата на Услуга 3 „Предоставяне на психологическа подкрепа и консултиране на бъдещи и настоящи родители за формиране и развитие на родителски умения; Семейно консултиране и подкрепа; Индивидуална и групова работа с деца и родители, включително и с деца и родители, които не са от уязвими групи, с цел посещаване на детска градина“ успешно се консултират деца и родители в зависимост от техния специфичен случай, като в резултат няма данни за попадане на дете в риск от отпадане от детска градина или отпаднало от детска градина. По посока „Формиране и развитие на родителски капацитет“, през 2018г. бяха проведени серия от изнесени групови дейности с родители на деца в предучилищна възраст на място в детска градина „Пламъче“, ДГ „Валентина“; с родители на деца в яслена възраст в ДЯ „Мечо Пух“, ДЯ „Щурче“, яслена група към ДГ „Валентина“ на тема : „Моделиране на поведението при децата от 0-3г. и при деца от 3-7г. Методи и техники.“, „Запознаване със синдром на хиперактивност и дефицит на вниманието“, проведени от психолога на ОЦ. В ДЯ към ДГ „Пламъче“ и ДЯ към ДГ „Валентина“ бе проведена сесия от медицинска сестра и соц. работник на услугите ни, на тема „Здравословно хранене“ , както и семинари с екипа на ДЯ „Щурче“ и ДЯ „Мечо Пух“ на теми, относно етапите на детското развитие. Сформирана бе група за взаимопомощ и подкрепа на приемни родители на територията на Община Ямбол, както и група за обмяна на опит за родители на деца с аутистични прояви. В групата на приемните родители се работи по две направления: 1. Взаимопомощ, чрез споделяне на опит и добри практики и 2. Подкрепа, чрез предоставяне на информация по конкретни теми, свързани с детското развитие и отглеждане на приемни деца – „Промяна и справяне с промените“, „Взаимоотношения деца-родители, деца-деца, родители-родители“, „Агресията като социален феномен“ и др. теми.

В Услуга 3 са проведени групови консултации и в други направления – повишаване здравната култура на потребителите, социално консултиране, пренатално, перинатално и постнатално консултиране на място в центъра, в дома на потребителите и в АГ отделението към МБАЛ – гр. Ямбол.

През 2018 г. в услугата са стартирали участие 122 деца и 175 родители с цел дългосрочна и краткосрочна работа. Потребителите са включвани в 245 индивидуални и 82 групови консултации със социални работници, според изготвеният им индивидуален план на потребностите. Общ брой групови и индивидуални педиатрични дейности (прегледи, консултации) – 133. През 2018 г. психологът на услугата е осъществил 349 индивидуални консултации с деца и 107 индивидуални консултации с родители, както и 19 групови дейности с родители. Общ брой индивидуални консултации проведени с родители и деца от мед. сестра в Услуга 3 – 290, както и 4 проведени групови дейности с родители на теми : „Здравословен начин на живот и здравословно хранене“ , „Летни вируси“, „Салмонелоза при деца в ранна детска възраст“, „ Имунизационен календар“. Акушерът в услуга 3 е провел 171 индивидуални консултации с бъдещи и настоящи родители и 1 групови работи , на тема: „ Подготовка на бременната жена за процеса на раждане „.

Случаите, по които е преустановена работа през 2018г. са 240, в това число и случаи стартирали през 2017г., като най-честите причини за това са:

Навършване на 7г.възраст на децата;

Постигане на заложените цели и задачи в индивидуалния план на потребителите;

Промяна в семейните обстоятелствата;

По желание на родителя

По посока „Пряка работа с деца за формиране на умения и нагласи“ бе реализирана група „Йога на смеха“ , ателие за рециклиране на хартия, съчетано с обучение в устойчиво използване на ресурси, анимирани игри и индивидуална работа на място в Общностен център и под формата на мобилна работа в дома на потребителите със заложените цели : Моделиране на поведението, формиране и развитие на умения за общуване с връстници и възрастни, умения за адекватно разпознаване на емоции (емоционална интелигентност), развитие на когнитивни умения.

В резултат на реализирането на Услуга 4 „Подкрепа за осигуряване на здравна детска консултация и дейности по превенция на заболяванията“ има успешно консултирани родители и 29 деца от рискови общности и съответно нито едно изоставено новородено бебе, както и са предоставени здравни грижи на деца на място в ОЦ – Ямбол, подкрепени и насочени са родители за записване в лекарска практика. Прекратените случаи за 2018, в това число и отворените случаи от 2017г. са 42 деца. Децата напускат услугата поради добро, стабилно здравословно състояние, повишена здравна култура на родителите, подобрени хигиенни навици за детето и родителите, развити умения за качествена грижа в ежедневието. Най-чести причини, поради които се търсят здравните специалисти са : заболявания и прегледи и необходимост от насоки за правилно хранене и отглеждане. Груповите дейности се провеждат под формата на беседи и презентации на теми свързани със здравословното хранене – захранване на детето, имунопрофилактика, имунизационен календар. През 2018г. са проведени 40 консултации на родители, 46 педиатрични прегледа, 91 домашни посещения от мобилен екип (педиатър, мед. сестра и медиатор) в дома на потребителите. Дейностите, които са предоставени са: проверка на здравословния статус на бебето – имунизационен календар, антропометрични показатели, преглед на психомоторно развитие, насърчаване на кърменето и обучение по здравословно хранене, основни грижи за бебето. Проведени са общо 12 групови дейности с родители от различен етнически произход и по-конкретно с ромската етническа група.

В резултат на работата на Услуга 5 „Допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност на децата за равен старт в училище“ има успешно интегрирани в образователната система 30 деца в първи клас в смесените училища. Дейността бе насочена към деца на възраст 5-7г., членове на семейства от уязвими групи, деца ,които срещат затруднение в общуването на български, деца със симптоматика от аутистичен спектър, деца проявяващи хиперактивност и разстройство на концентрацията на вниманието.. Дейността бе предоставена под формата на лятно училище, в залата на Общностния център по предварително изготвени седмични графици за дейността по образователните направления. Дейностите включваха занимания на открито, арт и театрално ателие, стимулиране на познавателната активност на децата под формата на ролеви игри, екскурзии и посещения на обекти с културно - историческа значимост с цел разширяване на техните

познания и възпитание на чувство за патриотизъм, шафетни игри с цел формиране на социално-нравствени качества и развиване на физическите им качества (ловкост, бързина, сръчност); ателие за рециклирана хартия; кулинарно детско шоу с цел развитие на креативността и познанията за здравословния начин на живот и други творчески дейности с иновативен характер. За всяко дете бе изготвена входяща и изходяща диагностика. Организиран бяха срещи с родители на място в Общностен център и домашни посещения (общо 60) от екипа на услугата (педагог и медиатор) с цел предоставяне на насоки за по-ефективна подкрепа на детето в домашна среда.

Досегашната работа и натрупаният опит при провеждането на пряката работа с децата и техните родители изправи специалистите в Общностен център пред предизвикателства, които следва да се преодолеят, за да бъде подкрепата на личностното им развитие по ефективна:

Привличането на родителите като партньори за реализиране на поставените цели в индивидуалния план; Мотивацията на родителите да изпълняват дадените от специалистите препоръки и насоки за работа с детето си вкъщи; Мотивацията на родителите да спазват графика на посещенията при специалистите; Мотивацията на бащите да участват в процеса и да спазват насоките на специалистите;

Етнокултурните модели и стереотипи при потребителите относно ролята на жената в семейството и обществото;

Езикови и интелектуални особености на потребителите от маргинализирани групи при договаряне на условията на пряка работа с тях.

Погрешни очаквания на потребителите от различен етнос, свързани с характера на предоставяните от ОЦ – Ямбол услуги;

Организиран събития през 2018 г.:

Организиране на ателие за изработване на кукерски маски и рисунка;

Организиране на „Ден на отворените врати“;

Участие в работна среща с колегите от ЦОП към КСУДВ и директор КСУДВ с цел обмяна на опит и по ефективно междуинституционално сътрудничество;

Организиране на работни срещи с директорите на детските градини и училища с предучилищни групи на територията на Община Ямбол;

Организиране на Великденска творителница – изработване на Великденска украса от глина;

Участие в гостуващо училище за родители с цел проучване и прилагане на иновативни методи при груповото консултиране на бъдещи и настоящи родители;

Хепънинг – „Бързи, смели, сръчни или какво ме кара да се усмихвам“ – изработване на усмивки за 1 юни с цел участие в „Дървото на усмивката“ в градски парк;

Участие в Общоградско тържество по повод 1 юни - Ден на детето – Да играем на „Не се сърди човече“ и на игри от детството на нашите родители - Дейностите бяха изнесени в Градски парк – Ямбол и в тях се акцентира на връзката родител-дете чрез игри за сплотяване и превенция на отчуждаването между родители и деца и скрепяване на връзката родители-деца, като превенция от попадане на деца в риск в семейството;

Организиране на тържество по повод 2 рожден ден на ОЦ за децата и родителите, потребители на услугите с гост Катя Иванова – инструктор по зумба в сътрудничество със спортно студио Inspire; Целта е представяне на различен начин на спортуване за децата и предоставяне на варианти за оползотворяване на свободното време на децата със здравословни занимания.

Есенен хепънинг – събиране на природни материали за групови дейности с децата в градски парк – Ямбол;

Работно посещение в гр. Габрово с цел обмяна на опит и добри практики – посещение в ЦОП към ИМКА-Габрово, в ДЦДУ, ДЦД от аутистичния спектър, Общностен център – Габрово;

Участие в церемония по връчване на наградите на НАПГ „Спасители на детството“ – спечелена награда за принос в приемната грижа.

Организация на събитие по случай Коледните празници за деца и родители – посещение на театрална пиеса със съдействието на Куклен театър „Георги Митев“ – Ямбол.

Като гаранция за успешната работа на екипа от специалисти в Общностен център – Ямбол във връзка с подкрепата на личностното развитие на децата и учениците на територията на Община Ямбол, е ефективното междуинституционалното взаимодействие на основата на

идентифицирани потребности: Общностен център - Ямбол в партньорство с Детските градини на територията на Община Ямбол, предучилищни групи към общообразователните училища, КСУДВ.

III. СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

1. Визия - Устойчива и ефективна подкрепа за личностно развитие на всяко дете и ученик от образователна система в Община Ямбол, осигуряваща подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите, уменията им и индивидуалните им образователни потребности най-близко до мястото, където живеят и учат. Стратегията е отворена за промени и иновации, гарантираща достъп до качествено образование и възпитание и пълноценно личностно развитие, независимо от неговата социална или етническа принадлежност и налага координираност между всички участници в образователния процес и органи на управление на централно и местно ниво.

2. Обхват на стратегията

Стратегията се прилага във всички институции в системата на предучилищното и училищното образование на територията на община Ямбол. Целта е да се създадат възможности за осигуряване на подкрепа, която отговаря на нуждите на всички деца и ученици и е ефективна от управленска и икономическа гледна точка.

Съгласно чл. 196, ал. 4 от ЗПУО стратегията обхваща период от две години /2019-2020 г./ и включва всички дейности по осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, разписани в ЗПУО. Описани са изискванията, условията и реда за предоставянето им в съответствие с разпоредбите на Наредба за приобщаващото образование.

Съгласно разпоредбите на чл. 197 от ЗПУО:

- въз основа на областната стратегия община Ямбол приема общинска стратегия за личностно развитие на децата и учениците;
- общинската стратегия се приема от общинския съвет за период от 2 години;
- за изпълнението ѝ ежегодно до 30 април общинският съвет приема годишен план на дейностите за подкрепа за личностно развитие;
- годишният план се приема по предложение на кмета на общината след съгласуване с регионалното управление на образованието.

3. Цели, мерки и дейности

За осъществяване на визията на Общинската стратегия е определена една **ОБЩА ЦЕЛ** - Предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в ДГ, У и ЦПЛР, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им и се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности.

За постигане на общата цел, в двугодишния период (2019-2020) на действие на стратегията са заложили за изпълнение няколко **стратегически цели**, ориентирани към осигуряване на приобщаваща образователна среда и създаване на условия за личностно развитие на децата и учениците:

1. Осигуряване на условия за интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие и подкрепа на всяко дете и ученик в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите.

2. Ранно откриване на заложибите и способностите на всяко дете и ученик и насърчаване на развитието и реализацията им.

3. Изграждане на позитивен организационен климат и на подходяща психологическа среда в детските градини, училищата и Центъра за подкрепа на личностното развитие.

- превенция на тормоза и насилието;
- преодоляване на проблемното поведение;
- усвояване на добри поведенчески модели;
- повишаване на социалните умения за общуване;
- мотивационни модели - от науката;

4. Осигуряване на педагогически специалисти - квалифицирани, мотивирани, ангажирани и ефективни
  - екипна работа между: учителите и другите педагогически специалисти (психолог/педагогически съветник, логопед, ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора, учител на деца със зрителни или слухови нарушения, възпитател и др.);
5. Развитие на училищната общност чрез взаимодействие и обратна връзка между:
  - (деца/ученици/родители) (учители/педагогически специалисти/директори) - (местна общност/управление/бизнес).
  - Етичен кодекс на училищната общност изготвен от Настоятелство, Обществен съвет, Ученическо самоуправление;
1. Междуинституционално сътрудничество при осигуряване на обща и допълнителна подкрепа: финансиране, организиране, мониторинг, комуникиране, оценка, отчет.

Приоритет 1: Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие

Мярка 1.1 Условия и ред за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците /чл. 178, ал. 1, т. 1 - 14 от ЗПУО/

Дейност 1.1.1. Ранна диагностика на потребностите от подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование и на риска от обучителни затруднения;

Дейност 1.1.2. Осигуряване на условия за изграждане на подкрепяща среда в детската градина и в училището;

Дейност 1.1.3. Реализиране на дейности, насочени към децата в групата в детската градина или учениците в класа, които гарантират изявата и участието им в образователния процес, в училищната и извънучилищна дейност, в заниманията по интереси в детската градина и училището;

Мярка 1.2 Екипна работа между учители и други педагогически специалисти /чл. 179 от ЗПУО/

Дейност 1.2.1. Обсъждане на възникнали трудности и обмяна на добри практики в областта на приобщаващото образование между педагогически специалисти, психолози, социални работници;

Дейност 1.2.2. Осигуряване на условия за интегрирано предучилищно и училищно образование на деца, чиито майчин език не е български, както и на деца в неравностойно положение; Реализиране на дейности за обща подкрепа, в които се включват децата и учениците; Обмен на информация и добри педагогически практики, с цел подкрепа на учителите за подобряване на работата им с децата в групата или с учениците в класа;

Дейност 1.2.3. Провеждане на работни срещи и дискуссионни форуми;

Дейност 1.2.4. Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти от училищата и детските градини за предоставяне на качествена обща подкрепа чрез семинари и тренинги, с участието на представители на академичната общност;

Дейност 1.2.5. Организиране и провеждане на вътрешно – квалификационна дейност насочена към различни възможности за предоставяне на обща подкрепа и работа в екип.

Мярка 1.3 Допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО /чл. 17, ал. 2 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 2 от ЗПУО/

Дейност 1.3.1. Определяне потребностите от допълнително развиващо обучение от училищните екипи за подкрепа на ученици със СОП;

Дейност 1.3.2. Определяне потребностите от допълнително надграждащо обучение от училищните екипи за подкрепа на ученици с изявени дарби;

Дейност 1.3.3. Ангажиране на родителите като партньори в процеса на подкрепа на личностно развитие на децата и учениците;

Мярка 1.4 Допълнителни модули за деца, които не владеят български език (деца и ученици от маргинализирани групи, бежанци и др.) /чл. 178, ал. 1, т. 3 от ЗПУО и чл. 8, ал. 1 от НПО/

Дейност 1.4.1. Ранно оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата в процеса на предучилищното образование;

Дейност 1.4.2. Оценяване на децата на възраст от 3 години до 3 години и 6 месеца при постъпване за първи път на детето в детска градина;

Дейност 1.4.3. Извършване на скрининг за определяне на риск от възникване на обучителни;

Дейност 1.4.4. Определяне на индивидуални дейности за всяко дете от общата и/или от допълнителната подкрепа за личностно развитие;

Дейност 1.4.5. Провеждане на супервизия на педагогически специалисти, логопеди и специалисти от РЦПППО.

Мярка 1.5 Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове /чл. 178, ал. 1, т. 4 от ЗПУО чл. 17 от НПО/

Дейност 1.5.1. Допълнително обучение насочено към ученици, които имат значителни пропуски по даден учебен предмет;

Дейност 1.5.2. Допълнително обучение насочено към ученици с високи постижения по даден учебен предмет и/или, за които се препоръчва такова обучение в плана за подкрепа.

Мярка 1.6 Консултации по учебни предмети /чл. 18 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 5/

Дейност 1.6.1. Организиране на консултации по учебните предмети от учебния план;

Дейност 1.6.2. Организиране на информационни срещи с родителите на учениците за възможностите за допълнително консултиране по учебните предмети.

Мярка 1.7 Кариерно ориентиране на учениците /чл. 19 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 6 и чл. 180 от ЗПУО/

Дейност 1.7.1. Реализиране на дейности с цел подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда;

Дейност 1.7.2. Определяне формите за кариерно ориентиране в училищното образование – индивидуално или групово;

Дейност 1.7.3. Работа по програми за кариерно ориентиране.

Мярка 1.8 Занимания по интереси - клубове, състави, ансамбли, секции, отбори и др., съвместно с външни физически и юридически лица /чл. 20 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 7 и чл. 181 от ЗПУО/

Дейност 1.8.1. Реализиране на дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и придобиване на умения за лидерство;

Дейност 1.8.2. Реализиране на дейности свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически участия и изяви по проекти, програми и др. на общинско, областно, национално и международно равнище;

Дейност 1.8.3. Развиване на ключовите компетентности на учениците в областта на математиката, информатиката, природните науки и технологиите, както и подпомагане професионалното ориентиране на учениците;

Дейност 1.8.4. Развиване на ключовите компетентности и възпитанието в ценности, патриотичното, гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното възпитание, насърчаване на иновациите и креативното мислене на децата и учениците;

Дейност 1.8.5. Организиране на занимания по интереси чрез различни организационни педагогически форми – клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор и др.;

Дейност 1.8.6. Изготвяне от общинска администрация - Ямбол, в сътрудничество с училища, ОДК, музеи, галерии, Съвет на децата на Програма за стимулиране на дейности и изява на учениците, свързани със заниманията по интереси /чл. 21е, ал. 1 от НПО. Програмата по ал. 1 е част от общинската програма по чл. 256, ал. 1, т. 12 от ЗПУО/

Мярка 1.9 Осигуряване на библиотечно-информационно обслужване /чл. 22 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 8 и чл. 182 от ЗПУО/

Дейност 1.9.1. Разширяване на дейността и фонда на училищните библиотеки;

Дейност 1.9.2. Осигуряване на свободен достъп до информация чрез различни по тип, вид, тематика и език документални източници.

Мярка 1.10 Грижа за здравето /чл. 23 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 9 и чл. 183 от ЗПУО/

Дейност 1.10.1. Създаване на условия за достъп на децата и учениците до медицинско обслужване;

Дейност 1.10.2. Организиране на програми за децата и учениците в детските градини и училища, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ и др.

Мярка 1.11 Осигуряване на общежитие – осъществява се от училищата /чл. 24 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 10/

Дейност 1.11.1. Поддържане на материално – техническа база към учебните заведения – общежития за настаняване на ученици в Спортно училище „Пиер Дьо Кубертен“, ПГЗ „Христо Ботев“, ПГПСТТ „Никола Вапцаров“;

Мярка 1.12 Поощряване на децата и учениците с морални и материални награди /чл. 25 от НПО и чл. 178, ал. 1, т.11 и чл. 184 от ЗПУО/

1.12.1. Стимулиране на деца и ученици с изявени дарби в областите наука, изкуства, спорт;

Мярка 1.13 Дейности по предотвратяване на насилието и преодоляване на проблемното поведение /чл. 26 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 12 и чл. 185 и чл. 186 от ЗПУО/

Дейност 1.13.1. Разработване на Програми за превенция на агресията и проблемното поведение;

Дейност 1.13.2. Реализиране на дейностите по Механизъм за справяне с училищния тормоз;

Дейност 1.13.3. Реализиране на дейностите по Механизъм за действия при ученици в риск;

Дейност 1.13.4 Консултиране на педагогически специалисти при разрешаване на казуси, отнасящи се до проблемно поведение и насилие;

Дейност 1.13.5. Психологическа подкрепа насочена към деца и ученици и техните родители;

Мярка 1.14 Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения /чл. 27 от НПО и чл. 178, ал. 1, т. 13 от ЗПУО/

Дейност 1.14.1. Реализиране на дейности за допълнително обучение на ученици по отделен учебен предмет, с акцент върху обучението по български език, в т.ч. ограмотяване на ученици, за които българският език не е майчин или които имат системни пропуски по даден учебен предмет, изразяващи се в слаба годишна оценка;

Дейност 1.14.2. Разработване на проекти по НП „С грижа за всеки ученик“ - Модул 1 и Модул 2; НП „Успяваме заедно“; НП „Заедно в грижата за ученика“.

Мярка 1.15 Осъществяване на логопедична работа от логопеди в детски градини, училища, РЦПППО /чл. 28 от НПО и чл. 178, ал. 1, т.14 от ЗПУО/

Дейност 1.15.1. Превенция на комуникативните нарушения и обучителни трудности;
Дейност 1.15.2. Диагностика на комуникативните нарушения;
Дейност 1.15.3. Терапевтична дейност при установени индикации за комуникативни нарушения;
Дейност 1.15.4. Консултативна дейност с учители и родители на деца и ученици с комуникативни нарушения.

Приоритет 2 Осигуряване на допълнителна подкрепа на деца и ученици със СОП, деца с хронични заболявания, деца в риск

Мярка 2.1 Условия и ред за осигуряване на допълнителна подкрепа /чл. 187, ал. 2, т. 1, 2 и 4 от ЗПУО/

Дейност 2.1.1. Оценка на индивидуалните потребности на детето и ученика за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие;

Дейност 2.1.2. Оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности /чл. 73, ал. 1 от НПО/;

Дейност 2.1.3. Оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците с изявени дарби, в риск или с хронични заболявания;

Мярка 2.2 Допълнителна подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности;

Дейност 2.2.1. Разработване на индивидуални програми за осъществяване на допълнителна подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности.

Мярка 2.3 Допълнителна подкрепа на деца и ученици в риск /чл. 73, ал. 2 от НПО/

Дейност 2.3.1. Оценяване на рисковете и защитните фактори в ситуацията на детето или ученика и неговата среда;

Дейност 2.3.2. Разработване на индивидуални програми за осъществяване на допълнителна подкрепа на деца и ученици в риск.

Мярка 2.4 Допълнителна подкрепа на деца и ученици с хронични заболявания.

Дейност 2.4.1. Оценяване на здравословното състояние на детето или ученика и влиянието му върху обучението;

Дейност 2.4.2. Разработване на индивидуални програми за осъществяване на допълнителна подкрепа на деца и ученици със хронични заболявания.

Мярка 2.5 Осигуряване на специалисти от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование, Център за подкрепа за личностно развитие, включително Център за специална образователна подкрепа, Специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания, а при деца и ученици с увреден слух или нарушено зрение и рехабилитатор на слуха и говора или учител на деца и ученици с нарушено зрение /чл. 74 от НПО/

Дейност 2.5.1. Изграждане на система за координиране на действията между заинтересованите институции /чл. 76 от НПО/

Дейност 2.5.2. Организиране на периодични работни срещи.

Приоритет 3 Осигуряване на допълнителна подкрепа на деца и ученици с изявени дарби

Мярка 3.1 Допълнителна подкрепа на деца с изявени дарби

Дейност 3.1.1. Оценката на индивидуалните потребности на детето и ученика с изявени дарби се извършва от екип за подкрепа на личностното развитие включващ учителите в групата, в детската градина, учителите и класния ръководител в училище, психолог или педагогически съветник, специалисти, които обучават или тренират ученика в спортен клуб

Дейност 3.1.2. Организиране на групови и индивидуални срещи със специалисти в конкретните области и децата и учениците с цел насочването им за участие в извън училищни дейности работни срещи

Мярка 3.2 Поддържане на Общински регистър на деца и ученици с изявени дарби в областта на науката, изкуствата и спорта
Дейност 3.2.1. Поддържане на Общински регистър на децата с изявени дарби и проследяване на тяхното развитие.

Мярка 3.3 Изготвяне на Общинска програма за мерките за закрила на деца с изявени дарби /след приемане и в съответствие с Националната програма за мерките за закрила на децата с изявени дарби/
Дейност 3.3.1. Ежегодно изготвяне на Общинска програма за мерките за закрила на деца с изявени дарби и представянето и в Общински съвет – Ямбол.

Мярка 3.4 Търсене на възможности за финансиране работата с даровити деца.
Дейност 3.4.1. Разработване на проекти по утвърдените за 2019 година национални програми на МОН, МК, ММС, по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“; Център за междуетнически диалог и толерантност „АМАЛИПЕ“ и др.

IV.КООРДИНИРАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА ЯМБОЛ

1.Система за мониторинг и оценка

Община Ямбол отговаря за цялостното изпълнение на Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за периода 2019 – 2020 г. и приноса към изпълнението на Областната стратегия.

Целите се постигат с общите усилия на всички заинтересовани от процеса страни, в съответствие с компетенциите им и планираните цели и дейности.

Изпълнението на годишния общински план се координира и отчита на общинско ниво по ред, определен от Кмета на Община Ямбол и в сроковете, посочени в чл. 197, ал. 3 от ЗПУО. Изпълнението на общинския план се отчита и на областно ниво – до 01 март на следващата година, като Община Ямбол представя в Областна администрация отчет за изпълнението му.

За координиране на дейностите по изпълнение на Стратегията и след приемане от Общински съвет-Ямбол, със заповед на Кмета се създава екип/комисия за мониторинг (председател и членове), в състава на който участват представители на Общинска администрация, Дирекция „Социално подпомагане“, представители на образователните институции – директори на детски градини, директори на училища, представители на ЦПРЛ, представители на социалните услуги, представители на ПК „Образование, спортни и младежки дейности“ към Общински съвет – Ямбол и др. заинтересовани институции. Броят и темите на заседанията и разпределението на задачите се определят от екипа под ръководството на неговия председател. Събирането на информация за изпълнените дейности и постигнатите индикатори по изпълнение на целите на общинската стратегия започва три месеца преди да изтече срокът на Стратегията. В същия период започва и организацията за изготвянето на нова общинска стратегия за следващия период.

2. Ресурси и източници на финансиране

- Основен източник за финансиране на Стратегията – Държавен бюджет чрез бюджета на Община Ямбол и делегираните бюджети на училища, детски градини и ЦПЛР на територията на общината;

- Проекти за предоставяне подкрепа за личностно развитие на децата и учениците по Национални програми ,по Оперативни програми, финансирани от ЕС.

3. Комуникационна програма

Публичността при изпълнението на всяка една политика е свързана с необходимостта от изграждането на информирано обществено мнение и обществено доверие между институциите и гражданите.

- Организиране от Община Ямбол на работни срещи, дискусии, кръгли маси с представители на заинтересованите страни и общественост с цел споделяне и обмяна на мнения и идеи при реализация на Стратегията;
- Регулярно предоставяне на информация относно изпълнението на Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Ямбол /2019-2020/ чрез пресконференции и съобщения за медиите;
- Поддържане и актуализиране на информацията за Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Ямбол /2019-2020/ в интернет страницата на Община Ямбол;
- Електронен достъп до информацията за осигурената подкрепа за личностно развитие – публикуване на актуална информация за осигурената подкрепа на интернет страницата на всяко детско, социално заведение и училище.

4. Работа с партньори.

- При изпълнението на Стратегията ще се търси съгласуване и взаимодействие с всички заинтересовани страни – училища и детски градини, РУО-Ямбол, МКБППМН, ПИЦ, КСУДВ, РЦПППО, Дирекция „Социално подпомагане“, Отдел „Закрила на детето“, Детска педагогическа стая, неправителствени организации.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Законът за предучилищното и училищното образование внася ново качество в нашето образование като регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование и въвежда осигуряването на условия за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата – обща и допълнителна. Подкрепата извежда на преден план динамичния аспект на обучителните отношения между ученика и учителя и отношенията между учениците, учителите, родителите, специалистите и другия персонал, при който всеки един участва в процеса на разкриване и развитие на индивидуалния потенциал и проиобщаване на всяко дете и ученик. Успехът на този процес минава през преместване центъра на проиобщаващото образование в детската градина, училището, ЦПРЛ, социалните услуги и превръщането в общност от професионалисти, които имат знанията и уменията как да бъдат полезни на децата, които работят в отношение на доверие, в екип, с участието на родителите и най-вече с участието на самите деца.

Настоящата Стратегия е отворена за предложения и допълване и се приема за периода 2019-2020 година.

Изготвили:

А. Желязкова, мл. експерт в Дирекция ХД

П. Чакъров, мл. експерт в Дирекция ХД